

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DIPLOMATICKÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY A
RUSKÉ FEDERACE PO ROCE 1989**

Autor práce: Šimon Mrázek

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční forma

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Havelková

Katedra: Katedra aplikované jazykovědy

2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce PhDr. Lence Havelkové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD	5
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	6
2 HISTORICKÁ POLITICKO-EKONOMICKÁ VÝCHODISKA RUSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY A ČESKO-RUSKÝCH VZTAHŮ	7
2.1 Stručné ohlédnutí za česko-ruskými vztahy do roku 1989	7
2.1.1 Československá republika versus Sovětský svaz – vzájemné vztahy do roku 1945	7
2.1.2 Československá republika versus Sovětský svaz – vzájemné vztahy od roku 1945 do roku 1989	8
2.2 Politická a ekonomická východiska česko-ruských vztahů z hlediska Ruské federace	11
2.2.1 Polická situace Ruské federace po roce 1989	11
2.2.2 Ekonomická situace Ruské federace po roce 1989	14
2.2.3 Ruská zahraniční politika po roce 1989	18
3 SOUČASNÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY A RUSKÉ FEDERACE	23
3.1 Vývoj a směřování česko-ruských diplomatických vztahů.....	23
4 KLÍČOVÉ OTÁZKY DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ ČESKÉ REPUBLIKY A RUSKÉ FEDERACE	29
4.1 Vojenská orientace států	29
4.2 Budování protiraketové obrany ve střední Evropě.....	30
4.3 Dohoda Start	34
4.4 Energetická krize.....	36
5 ČESKÁ REPUBLIKA A STÁTY Z BLÍZKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A EKONOMICKÉHO PROSTORU RUSKÉ FEDERACE	40
5.1 Vztahy České republiky a Ukrajiny	40
5.2 Vztahy České republiky a Gruzie	41
5.3 Vztahy České republiky a Běloruska	42
5.4 Vztahy České republiky a Moldavska.....	43
6 ZHODNOCENÍ DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ ČESKÉ REPUBLIKY A RUSKÉ FEDERACE A JEJICH PERSPEKTIVY DO BUDOUCNA	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
ABSTRAKT	50
ABSTRACT	51

ÚVOD

Do roku 1989 byly vztahy mezi Československem a Sovětským svazem velice úzce spjaty na základě politického uspořádání bývalého východního bloku, nad kterým držel moc Sovětský svaz v politické, ekonomické, vojenské, kulturní i sportovní oblasti. Lze tedy říci, že i obyčejný člověk byl každodenně vtažen do sovětských mocenských ambicí.

Naopak po roce 1989 vztahy mezi Československem a po roce 1993 Českou republikou a Ruskou federací velice ochladly. Ochladnutí bylo oboustranné. Zatímco Česká republika se začala orientovat jak politicky, vojensky, tak i ekonomicky na západní Evropu a na USA, Ruská federace se jen těžce smiřovala s nastávající situací, která souvisela se ztrátou mocenského vlivu ve střední Evropě.

Devadesátá léta byla pro obě země „revoluční“. Postkomunistické země se snažily aplikovat demokratický styl vládnutí, ekonomické a tržní reformy. Zároveň se tato léta z hlediska vzájemných vztahů vyznačují jakousi vzájemnou ignorací převážně na politické scéně.

Nové tisíciletí nepřineslo do politických vztahů mezi oběma státy nic nového. Zatímco ekonomické vztahy vzkvétají, v politické oblasti pokračuje ochlazování. Většina vrcholných představitelů našeho státu (kromě například současného prezidenta Václava Klause) jakoby opomíjela, že Rusko je stále světovou velmocí, tudíž důležitým hráčem na politické, vojenské i ekonomické scéně.

Ruská federace zůstává státem, na němž je Česká republika do značné míry, zejména energeticky, závislá. Proto i čeští političtí představitelé by měli věnovat větší pozornost našim vzájemným vztahům, odstranit předsudky trvající z let minulých a snažit se využít velký potenciál, který v sobě partnerství mezi Českou republikou a Ruskou federací skrývá.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnocení současného stavu diplomatických vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací, jejich vývoj od roku 1989 dodnes. V práci budou analyzovány a zhodnoceny následující otázky:

V úvodní kapitole, věnované historickým politicko-ekonomickým východiskům ruské zahraniční politiky a česko-ruských vztahů, půjde o stručný nástin diplomatických vztahů obou zemí před rokem 1989. Kapitola nelze opomenout, neboť znalost historického pozadí vede k lepšímu pochopení specifických vztahů České republiky a Ruské federace. Dále kapitola charakterizuje politická a ekonomická východiska Ruské federace, analyzuje politickou situaci v Ruské federaci od roku 1989 po současnost a dále i situaci ekonomickou, jakož i ruskou zahraniční politiku po roce 1989, její vývoj a priority.

Práce také přibližuje vývoj česko-ruských diplomatických vztahů od roku 1989 po současnost, věnuje se česko-ruským hospodářským vztahům, které hrají důležitou úlohu ve vzájemných vztazích.

Navazující kapitola se pokusí přiblížit některé klíčové otázky diplomatických vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací jako je například odlišná vojenská orientace, budování protiraketové obrany ve střední Evropě a podpis důležité smlouvy o jaderném odzbrojení takzvané dohody Start. Posledním tématem této kapitoly je i energetická krize, její vývoj a řešení do budoucnosti.

Bakalářská práce přináší také nástin politicko-hospodářské situaci zemí z blízkého ruského zahraničí, jsou popsány jejich základní ekonomická a politická východiska a současně jejich problémy. Tato kapitola ilustruje celkový stav české zahraniční politiky vůči státům východní Evropy, která je v mnoha ohledech jiná a specifická, než například politika vůči euro-atlantickým státům.

Poslední kapitola si klade za cíl zhodnotit diplomatické vztahy a perspektivy do budoucna, bude se rovněž zabývat pozitivními i negativními dopady vzájemných vztahů na Českou republiku.

2 HISTORICKÁ POLITICKO-EKONOMICKÁ VÝCHODISKA RUSKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY A ČESKO-RUSKÝCH VZTAHŮ

2.1 Stručné ohlédnutí za česko-ruskými vztahy do roku 1989

K pochopení politických a ekonomických rozdílů států je třeba znát historii, rozdílné politické ambice, mentalitu a společenské problémy.

2.1.1 Československá republika versus Sovětský svaz – vzájemné vztahy do roku 1945

Vztahy Rusů s Čechy a Slováky byly vždy historicky osobité. Byly zcela odlišné od ruských vztahů s ostatními státy východního bloku. Do roku 1918 neboli do zhroutilí rakousko-uherské monarchie a pak do vzniku samostatného Československého státu, neexistovala žádná intenzivní politická ani ekonomická propojenost, nepočítáme-li ovšem styky mezi jednotlivými tvůrčími osobnostmi, vědci či badateli. Ruská veřejnost tehdy věděla o Čechách a Slovácích dost málo. Skutečné vztahy mezi oběma státy mohly reálně vznikat až po roce 1918. Prezident Československého státu, T.G. Masaryk, věděl o Rusku mnoho. Dříve, než náš stát vznikl, procestoval celé Rusko a svým způsobem ho uměl ocenit. Avšak k bolševikům měl svůj jednoznačný vztah – neměl je v oblibě. V ruské inteligenci viděl Masaryk budoucnost Ruska, promyšleně se zasazoval o podmínky ruských profesorů a studentů u nás.

Mezistátní vztahy se však vyvíjely jinak. Československo bylo mezi posledními státy, které uznaly sovětské Rusko. Vnitřní uspořádání Československa po první světové válce umožnilo příznivý vývoj demokratického systému s bohatým pluralistickým rejstříkem politických stran. To umožnilo i vznik jedné z největších a nejvlivnějších komunistických stran v Evropě – Komunistické strany Československa.

Válečné období z let 1938 – 1945 pomohlo ve vzájemných vztazích Československa a Sovětského svazu. Svě útočiště našli v Moskvě čeští komunističtí představitelé a nejen oni. Společně založili protipól londýnské exilové vlády. Porážka fašismu přinesla Čechům a Slovákům svobodu, Sovětskému svazu pozici světové velmoci.

2.1.2 Československá republika versus Sovětský svaz – vzájemné vztahy od roku 1945 do roku 1989

Stát byl obnoven víceméně v rámci dřívějších hranic a otevřela se i šance na obnovu politické demokracie tak, jak ji lidé dříve znali. Prezident Beneš měl vedle sebe vládu, která byla složena z více politických stran. Demokratická práva a svobody se vracely, včetně svobody tisku. Obnovovaly se také některé tradice první Československé republiky, ale jen do té doby, než do Prahy začaly přicházet rozkazy z Kremlu. Pak už se všechno odvíjelo podle komunistického scénáře. Po svržení Beneše z Hradu začal vládnout Klement Gottwald. S ním se na Československo sneslo těžké politické období.¹

Po „vítězném Únoru“ v roce 1948 se vztahy mezi Sovětským svazem a Československem vyvíjely velice úspěšně, lze říci, že téměř zcela bezproblémově. Zakládaly se na neochvějných principech marxismu-leninismu a za pomoci proletářského internacionalismu. Heslo „Se Sovětským svazem na věčné časy a nikdy jinak“ se používalo na každé komunistické schůzi, shromáždění či slavnosti, v denním tisku či časopisech a v prvomájových průvodech nesmělo chybět na obrovitých transparentech. Avšak okolo šedesátých let začal v myslích Čechů narůstat opačný dovětek slavného hesla ve smyslu – ani o vteřinu déle!

Lidé (jednalo se zejména o mladší ročníky převážně intelektuálů) se snažili o uvolnění režimu, vyvrcholením pak bylo v roce 1968 takzvané „Pražské jaro“. Nová stranická byrokracie vyměnila starou politickou generaci zasloužilých straníků a snažila se o nastolení takzvaného „socialismu s lidskou tváří“. Znamenalo to celkové všeobecné uvolnění, a to v politice, v kultuře i v ekonomice našeho státu. Pro náš stát to byl krok dopředu, avšak pro „bratry z Moskvy“ krok nepřijatelný, a tak dochází k 21. srpnu 1968, kdy vybraní politici z naší vlády pozvali spřátelená vojska Varšavské smlouvy na naše území, pro zachování socialismu. Co však v praxi znamenal vstup těchto spřátelených armád? Rozmístění jednotek Sovětské armády po celém území našeho státu. Označovány byly jako omezený kontingent Sovětské armády, Střední skupina vojsk dočasně umístěná v Československu. Zajímavé je, že po druhé světové válce Moskva nepovažovala za nutnost ponechání svého vojska na našem území, ale po srpnu 1968 to za nutné považovala. Bohužel se tato nutnost nebo chceme-li tzv. „dočasnost“ protáhla na více než dvacet let! Zvolení Gustáva Husáka jako generálního tajemníka Ústředního výboru komunistické strany Československa a později i zároveň prezidenta Československé socialistické republiky započala tzv. „éra normalizace“. Započaly stranické prověrky, kdy

¹ LEBEDĚV, A. *Velvyslanec vzpomíná...* Praha, 2008, s. 60.

všichni členové komunistické strany, kteří prošli sítí, museli podepsat věrnost novému vedení KSČ a tím i zároveň věrnost a poslušnost politice Sovětského svazu.

Bohužel mezi obyčejnými lidmi Sovětského svazu a Československa se pak po roce 1968 vytvořila ve vztazích jakási propast, která trvá dodnes. V paměti Čechů a Slováků zůstal srpen 1968 jako zrada a ve většině podpořil názor, že Rusové, třebaže nás po válce osvobodili od Němců, patří do té samé skupiny, jako byli v roce 1938 Němci, což znamená skupina či národ, kterému se nedá důvěřovat!

Osmdesátá léta byla pak dobou, kdy se společenské poměry rychle žhavily. Jak jinak by bylo možné, aby revoluce 1989 propukla s takovou silou a vynesla do popředí tolik lidí s idejemi radikálních změn? Hlavní popud nepopíratelně vycházel z Gorbačovovy perestrojky. Gorbačovova návštěva v roce 1989 přesvědčivě ilustrovala, jaká je v Československu situace a nálada veřejnosti. Lidé v pražských ulicích tleskali sovětskému představiteli. Poprvé po dlouhých letech veřejnost srdečně vítala návštěvu z Východu. Z Kremlu už nepřicházel odpor, nýbrž naděje. Při jeho tehdejší návštěvě v Praze se toho o perestrojce namluvalo hodně. V SSSR se události nezadržitelně rozběhly. Gorbačovova slova „proces se dal do pohybu“ (proces pošol) se proslavila. Vývoj se už logicky nemohl omezit jen na sovětské poměry.

I v československé společnosti situace dostoupila svého vrcholu, neboť základní problémy za uplynulých 15-20 let nejenže nebyly vyřešeny, ale ještě více se prohloubily. Snahy o nápravu se nepodařilo vykořenit či umlčet, neboť vždy šlo o objektivní podmínky. Situace už dávno vyžadovala změny v ekonomice i v politice.²

Sametová revoluce mohla proběhnout takovýmto nenásilným způsobem, protože náš lid není příznivcem pro použití hrubého násilí, kdy by bylo třeba použít ozbrojených sil či sil lidových milicí. Pro zahájení sametové revoluce musel samozřejmě přijít signál z Moskvy, že se nemíní vojensky zapojovat.

Bylo až překvapivé, jak rychle se zhroutila struktura komunistické moci, která se budovala po celá desetiletí a ještě před chvílí se zdála být pevná a neotřesitelná.

V Sovětském svazu byl zvolen v březnu 1989 Boris Jelcin do Shromáždění lidových zástupců jako delegát za oblast Moskvy. V květnu roku 1990 byl vybrán za předsedu Prezídia Nejvyššího Sovětu Ruské sovětské federativní socialistické republiky. Jelcin byl podporován jak demokraty, tak konzervativci. V roce 1991 byl zvolen v demokratických volbách prezidentem Ruské republiky. V prosinci 1991 se Jelcin dohodl s vůdci Ukrajiny a Běloruska na rozpadu Sovětského svazu, který byl nahrazen

² LEBEDĚV, A. *Velvyslanec vzpomíná...* Praha, 2008, s. 62.

Společenstvím nezávislých států. Jako prezident Ruské federace Jelcin působil až do 31.12.1999, kdy na funkci rezignoval.³

³ ŠKVANKMAJER, M. a kol. *Dějiny Ruska*. Praha, 1996, s. 485.

2.2 Politická a ekonomická východiska česko-ruských vztahů z hlediska Ruské federace

2.2.1 Politická situace Ruské federace po roce 1989

Z pohledu České republiky je důležitá hospodářská i politická stabilita Ruska a celého postsovětského prostoru. Prohlubující se krizový vývoj ruské společnosti a zejména možný střet mezi zeměmi bývalého SSSR, by měl nepochybně přinést negativní důsledky i pro naši zemi (např. v podobě přílivu běženců či v možnosti rozšíření konfliktu). Demokratický vývoj v Rusku a v ostatních zemích bývalého Sovětského svazu nesporně snižuje jak možnost podobného konfliktu, tak pravděpodobnost ruské agresivní politiky vůči demokratické Evropě.

Úspěch demokracie v Rusku závisí především na ústavním systému, spočívajícím na legislativě vzešlé ze svobodných voleb, na exekutivě respektující přesně vymezené pravomoci tohoto systému a na nezávislém soudním systému. Je zřejmé, že ve všech těchto oblastech Rusko urazilo od rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 značnou cestu.⁴

Ústava z prosince roku 1993, jejíž vyhlášení následovalo po mocenském konfliktu mezi exekutivou a legislativou, deleguje značné pravomoci prezidentu, který je podle ní nejen garantem práv a svobod ruského občana, ale zároveň určuje hlavní směry vnitřní a vnější politiky státu. V současné situaci prezident, jehož dekrety mají právní sílu zákona, naprosto dominuje nad parlamentem. Přestože funkční období prezidenta zvoleného v přímých všeobecných volbách je omezeno na čtyři roky, ústava přesně nespécifikuje způsob vyhlášení voleb a dává tak hlavě státu jisté možnosti delšího setrvání ve funkci. Ústava je kompromisem mezi demokratickou teorií a autoritativní praxí a záleží čistě na prezidentovi, jak tento dokument bude chápat a naplňovat. Parlament na sklonku roku 1994 neschválil dvoutřetinovou většinou federální rozpočet, což je koneckonců jedna z mála pravomocí, které parlament má, tehdejší prezident Boris Jelcin výsledek hlasování prostě ignoroval. Nejvyšší zákonodárny sbor zřejmě z obavy, aby ho nepotkal osud předchozího, rozehnaného parlamentu, se omezil pouze na verbální ohrazení. Nerespektování ústavy hlavou státu se nepochybně v dlouhodobé perspektivě negativně projeví v neúctě k demokratickým institucím obecně.⁵

Další potenciální hrozbu pro ruskou demokracii představovaly ruské ozbrojené složky, v jejichž nejvyšších kruzích byly a jsou patrné sympatie pro krajní nacionalistické

⁴ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 185.

⁵ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 186.

a komunistické síly. Proces formování demokratického politického systému negativně ovlivnila zejména čečenská krize, která vypukla v prosinci 1994. Především samo rozhodnutí o vojenském zásahu padlo mezi Jelcinem a jeho nejbližšími spolupracovníky bez konzultace se členy vlády či poslanci parlamentu. Přirozeným důsledkem byl pokles důvěry ruských občanů v demokratičnost Jelcinova režimu a prezidentův rozchod s řadou demokratických politiků.⁶

Systém ruských politických stran nesl a dodnes si i zachovává všechny známky nevyzrálosti. Politické strany totiž představovaly spíše volná seskupení kolem jednotlivých politiků. Kromě Zjuganovových komunistů nedisponovala ani jediná strana skutečnou celostátní organizací. Sám Jelcin se pokoušel o jakousi nadstranickou politiku a veškerou energii soustřeďoval na posílení exekutivní moci. Na adresu demokratů ruský prezident sebevědomě prohlásil, že když už k volbám půjdou, tak budou volit jeho.⁷

Přesto se během prvního Jelcinova volebního období (1991-1996) podařilo udržet a do jisté míry stabilizovat pluralitní politický systém. Vykrytalizovaly jednotlivé politické skupiny, které prosazovaly své politické cíle prostřednictvím politické soutěže. V politice se etablovaly nejrůznější politické síly ruské společnosti – demokraté, komunisté i nacionalisté.

Smyslem prezidentských voleb v roce 1996 byla legitimizace Jelcinova režimu. Za předchozí čtyři roky se Jelcinova vláda do značné míry vyčerpala. Jestliže volby ruského prezidenta v roce 1991 probíhaly především jako kampaň proti důsledkům Gorbačovovy politiky, pak volby roku 1996 se konaly ve zcela nové mezinárodněpolitické a vnitropolitické situaci. Vítězství poskytlo Jelcinovi možnost do jisté míry vládu obrodit a rekonstruovat. Umožnilo mu zahrnout do svého týmu nové tváře a naopak zbavit se těch, kteří byli spoluodpovědní za neúspěchy minulosti. Výsledek voleb posílil prezidentovo postavení jak uvnitř země, tak jeho mezinárodněpolitickou pozici. Přinejmenším stejně významný jako Jelcinovo vítězství je sám fakt, že se prezidentské volby v roce 1996 uskutečnily. Konání a výsledky těchto voleb lze považovat za doklad skutečnosti, že občané mohou prostřednictvím voleb alespoň částečně ovlivnit běh událostí. „O jejich rostoucím zájmu na politickém dění svědčí ostatně i poměrně vysoká účast v prezidentských volbách (ve druhém kole 67,25 % - z toho 53,7% pro Jelcina a 40,4% pro Zjuganova)“.⁸

⁶ ŠKVANKMAJER, M. a kol. *Dějiny Ruska*. Praha, 1996, s. 485.

⁷ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 186.

⁸ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 187.

Nešlo tedy ani tak o zápas mezi exekutivou a legislativou nebo o zápas mezi pravicí či levicí, ale především o zápas uvnitř vládnoucích politických sil samých. Podstatné zůstává, že výsledky vnitropolitického zápasu rozhodujícím způsobem ovlivnily charakter transformačního procesu v Rusku a orientaci ruské zahraniční politiky.

Dnešní ruská společnost se těší takové míře politické svobody, která nemá ve své minulosti obdoby. Rusko vytváří zcela nový politicko-ekonomický systém, v němž lze v současnosti identifikovat prvky demokracie a liberalismu, stejně jako prvky autoritářství či dokonce despotismu. Vše navíc doplňuje tradiční paternalismus a sklon k populismu, zděděný z komunistické éry. Navzdory této na první pohled nepřehledné situaci se žádná z katastrofických předpovědí počátku devadesátých let stran rozpadu Ruska či dokonce občanské války nevyplnila, i když problém vztahu Moskvy a ruských regionů je dnes jedním z klíčových problémů ruské politiky. Dnešní Rusko je do jisté míry stabilizovanou, třebaže ne zcela stabilní zemí. V současném ruském politickém systému jsou nicméně do značné míry přítomny mechanismy typické pro západní demokratické státy – vyjednávání, kompromisy, personální změny v zájmu dosažení konsensu atd. Obrovská diverzita země a formující se politicko-ekonomický systém budou pravděpodobně vážně komplikovat prosazení nové monolitní moci v rukou kohokoli.

Ruskou společnost zatím nelze označit za demokratickou. V důsledku stále dodnes nerozvinuté občanské kultury mohou vládnoucí kruhy porušovat zákony, které samy vytvořily, a to za trpného přihlížení či dokonce podpory většiny obyvatelstva.⁹

Mezinárodní postavení euroasijské Ruské federace bylo za západem protěžovaného Jelcina, pravidelného porušovatele ústavy, velmi slabé. Trapnost tehdejšího opileckého vedení, úpadek ekonomiky, odstředivé tendence ve vzdálených guberniích či hrozivá kriminalita přivedly na pomyslný trůn silnou osobnost Vladimíra Putina. Bývalý důstojník tajných služeb se uvedl krvavou, ale vítěznou válkou v Čečně a zahájil pozvolný, pragmatický, avšak nepochybný návrat své vlasti mezi velmoce. Rusko je sice daleko menší než Sovětský svaz, leč přesto největší stát planety. Přes demografickou krizi představuje lidnatou zemi, nejpočetnější v Evropě. Disponuje vyspělým vojenským průmyslem a množstvím jaderných zbraní, má silnou a udržovanou tradici kosmického výzkumu. Ale především vlastní klíčové zásoby ropy a zemního plynu.

⁹ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 189.

Stávající hlava centralizovaného státního organismu, Dmitrij Medveděv, zahájila funkční období, stejně jako jeho předchůdce, vítěznou válkou. A to s Gruzii, nepevným územím v blízkém zahraničí.¹⁰

Jakým způsobem se však politika Ruska pod vedením Dmitrije Medveděva bude vyvíjet, zůstává dnes otázkou.

2.2.2 Ekonomická situace Ruské federace po roce 1989

Prosazení demokracie a rozvoj občanské kultury jsou nemyslitelné bez rozvoje tržní ekonomiky. Stejně jako v politické oblasti Rusko v řadě směrů pokročilo i v hospodářské reformě. Se značnými výkyvy pokračuje proces celkové hospodářské stabilizace, nicméně zastavit pokles ruské průmyslové výroby se zatím nepodařilo. Inflaci se podařilo snížit ze stovek procent na přijatelnou míru. Už v polovině devadesátých let byla inflace v podstatě pod kontrolou, rubl si udržoval víceméně stabilní směnný kurs a podařilo se i snížit schodek federálního rozpočtu. Vliv mafie a organizovaného zločinu však značně omezoval možnosti stabilizace ruské ekonomiky.

Celková hospodářská situace Ruska je i doposud ne vždy příznivá a k zásadní změně trendu v ruské ekonomice prozatím nedošlo, k čemuž nemalou měrou přispěla i vyčerpávající válka v Čečensku. Zásadní obrat mohou přinést pouze reformy hospodářského systému a důsledná koncepce hospodářské politiky, což je v současných ruských podmínkách záležitostí poměrně dlouhodobou. S celkovým hospodářským poklesem Ruska souvisí pokles životní úrovně ruské populace.

Na počátku roku 1995 se více než 30 % ruské populace (především důchodového věku) nacházelo pod hranicí životního minima. Miliony lidí navíc nedostávaly výplatu, což mimořádně zostřilo sociální napětí v ruské společnosti. Dosud skrytá nezaměstnanost se postupně stává nezaměstnaností zjevnou, jež dosahuje zhruba 10 %. Otázka životní úrovně je zřejmě jedním z nejvážnějších problémů ruského politického života. Současná kritická situace přirozeně nahrává extrémním skupinám na levici i pravici politického spektra a podstatně omezuje možnosti ekonomické reformy.¹¹

Určité zmírnění sociálního napětí přinesla půjčka od Mezinárodního měrového fondu ve výši 10,2 miliardy dolarů, což je v historii této instituce druhá největší poskytnutá půjčka vůbec. Tato částka by měla usnadnit i pokračování a prohloubení

¹⁰ *Rusko: Na východ o západu* [online]. 10.8.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www: <http://zpravy.idnes.cz/asp?r=nazory&c=A090809_190156_nazory_vel>](http://zpravy.idnes.cz/asp?r=nazory&c=A090809_190156_nazory_vel).

¹¹ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 187.

ekonomické transformace. Vývoj současné ruské ekonomiky se zásadně liší nejen od vývojových cest ekonomiky vyspělých západních zemí, ale i od vývojového trendu tzv. asijských tygrů. Model zapojení Ruska do světové ekonomiky, v němž Rusko fakticky vystupuje jen jako vývozce surovin a energie (cca. 80 % veškerého exportu) a dovozce strojů a zařízení, je z hlediska ruských zájmů nepříznivý. Odsuzuje totiž Rusko k trvalé hospodářské a technologické zaostalosti a tím k trvalé závislosti na vyspělých zemích. Jinými slovy, nedojde-li ke zvrácení tohoto trendu, Rusko se stane druhořadým faktorem světové ekonomiky a v souvislosti s tím i politiky. Koncepti zásadní dlouhodobé strategie rozvoje ruského hospodářství považuje ruská intelektuální a politická elita jako prioritu. V každém případě však lze předpokládat, že v nejbližší době zůstane Rusko, vzhledem k svým palivoenergetickým zdrojům a k rozsáhlému trhu, významným hospodářským partnerem pro řadu států světa, především pro státy evropského kontinentu. Je možno konstatovat, že orientace Ruska na tržní ekonomiku je nezvratná. Nebezpečí pro ruskou demokracii spočívá spíše v tom, že vývoj může sklouznout k deformovanému tržnímu hospodářství, v něm nebude rozhodovat konkurenceschopnost a efektivita jednotlivých výrobců, nýbrž mocné zájmové skupiny, které mezi sebou budou bezohledně soutěžit o hospodářský a politický vliv.

Pro tento ekonomický model je typická zvláště korupce, politikaření a symbióza, prorůstání mocenských a kriminálních struktur. Takové vyústění nepochybně ohrožuje demokracii a má své negativní mezinárodní důsledky.¹²

Po rychlém desetiletém ekonomickém růstu se i v Rusku začíná projevovat ekonomická krize. Avšak projdeme-li ekonomické výsledky, dojdeme k poznání, že rok 2008 nebyl až tak alarmující, jelikož dosáhl obdobné úrovně roku 2007. Snížení cen surovin na světových trzích způsobil oslabení růstu ruské ekonomiky. Nejpodstatnější snížení tempa růstu zaznamenala průmyslová výroba. Rovněž je i viditelný prudký pokles přílivu kapitálu do Ruska a tím pádem i odliv ze země (v roce 2008 dosáhl 130 mld amerických dolarů). Koncem roku 2008 stoupla i nezaměstnanost na 6 %.

„Vzhledem k problémům s likviditou, ztrátou důvěry v domácí měnu a odlivu kapitálu do zahraničí, dochází k devalvaci rublu. Centrální banka Ruské federace přistoupila k řízené pozvolné devalvaci domácí měny. Kurz rublu se tak pohyboval počátkem února 2009 na úrovni 36,30 za americký dolar a 46,60 za euro. Devizové rezervy za rok 2008 poklesly o 51,68 mld. amerických dolarů a jen za leden 2009

¹² KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 188.

o dalších 40,18 mld. amerických dolarů. Celkově tak ke konci ledna 2009 dosáhly tyto rezervy 386,89 mld. amerických dolarů.“¹³

„V roce 2009 došlo k prohloubení dopadů globální krize na ruskou ekonomiku, což se projevilo nulovým růstem HDP. Pro rok 2010 lze předpokládat růst na úrovni 1,3 %. Pro ruské hospodářství je v současné době charakteristický výrazný pokles ve stavebnictví, průmyslové výrobě, růst nezaměstnanosti a pokles reálných příjmů obyvatelstva, snižující koupěschopnou poptávku. Oficiální zdroje uvádějí, že se dosud proficitní státní rozpočet změnil letos ve vyrovnaný. V případě poklesu cen ropy pod 40 amerických dolarů není vyloučen ani deficitní státní rozpočet až ve výši 6,1 % HDP. Na úhradu případného deficitu budou použity prostředky z rezervního fondu, v němž jsou k 1. 2. 2009 shromážděny prostředky ve výši cca 137 mld. amerických dolarů.“¹⁴

„Celkový odliv kapitálu z Ruska byl realitou již minulý rok a bude pokračovat i letos ve výši cca 10-110 mld. USD. V letech 2009-2010 se očekává pozastavení některých velkých mezinárodních investičních projektů, tak jak to avizují velké ruské firmy (např. Lukoil, Unimilk).“¹⁵

Tabulka č. 1: Vývoj ruského hrubého domácího produktu

Rusko – vývoj HDP (v % , meziročně)			
2009	0	2002	4,7
2008	5,6	2001	5,1
2007	8,1	2000	10,0
2006	7,4	1999	6,4
2005	6,4	1998	-5,3
2004	7,2	1997	1,4
2003	7,3	1996	-3,6

Zdroj: VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www](http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv):
< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

Očekávat můžeme, že i v roce 2009 bude problémem ruské ekonomiky inflace tak jako v ostatních zemích. Dosáhnout může až 13,3 %. Devalvací rublu a dalšími faktory může pak inflace dosáhnout až 20 %. V roce 2010 bude pokračovat další pokles

¹³ VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www](http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv):

< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

¹⁴ VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www](http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv):

< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

¹⁵ VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www](http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv):

< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

devizových rezerv a rovněž budou evidentní následky hospodářské krize. Dále bude Rusko nutno přetransformovat bankovní systém. V praxi to znamená, že malé banky přejdou do velkých bankovních domů.¹⁶

„Ruská vláda se snaží všemožně zmírnit dopady globální krize na ruskou ekonomiku. Nadále zůstává v platnosti Koncepce dlouhodobého sociálně-ekonomického rozvoje RF do roku 2020, přijatá 1. 10. 2008, kterou bude nutné přepracovat na podmínky hospodářství, zasaženého globální ekonomickou krizí. Dne 7. 11. 2008 přijala moskevská vláda plán k ozdravení ekonomiky. Prioritami jsou konsolidace bankovního sektoru, stimulace vnitřní poptávky a sektory zemědělství, stavebnictví, strojírenství a podniky vojensko-průmyslového komplexu. Významným krokem směřujícím k podpoře ekonomického rozvoje země je rozhodnutí o snížení daňové zátěže pro podnikatelské subjekty.“¹⁷

Tabulka č. 2: Česko-ruský obchod

Česko-ruský obchod (v tis.eur)			
	vývoz z ČR	dovoz	bilance
2008	2 732 491	6 167 844	- 3 435 353
2007	2 081 321	4 109 444	- 2 028 123
2006	1 504 320	4 452 612	- 2 948 292
2005	1 131 961	3 516 854	- 2 384 892
2004	761 764	2 225 946	- 1 464 181
2003	516 009	2 066 929	- 1 550 920

Zdroj: VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: < <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

Uvedený plán v praxi představuje, že vláda bude zasahovat do ekonomického dění v zemi. Ochrání domácí trh, tím, že budou sníženy kvóty pro zaměstnávání zahraničních pracovníků a dovoz jakéhokoliv masa. Rovněž bude zvýšeno clo z dovozu aut a některých výrobků. Rok 2010 bude klíčovým pro ruskou ekonomiku. Vláda má za úkol

¹⁶ VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www:

< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

¹⁷ VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www:

< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

se vypořádat s veškerými vlivy ekonomické krize. Tak jako v ostatních zemích však závisí na vývoji světového hospodářství a na cenách ropy a surovin na světových trzích.¹⁸

2.2.3 Ruská zahraniční politika po roce 1989

Orientace na spolupráci s vyspělými státy, především západní Evropy, a s USA, má z řady důvodů pro Rusko životní význam a je tak pro Rusko zahraničněpolitickou prioritou. Zájem Ruska na kooperaci se Západem není přechodný a nemá dnes alternativu. Pro demokratické síly Ruska se vyspělý západní svět stal současně modelem rozvoje, zdrojem nezbytné ekonomické pomoci i přirozeným spojencem. Přitom kooperativní vztahy Ruska a Evropy a Ruska a USA nejsou jen v ruském zájmu, ale jsou rovněž v zájmu západního světa. Obecně se uznává, že návrat Ruska jakožto pozitivního faktoru mezinárodní politiky do Evropy je pro evropskou stabilitu a vývoj nezbytný. Takové jsou základní principy, z nichž současná ruská zahraniční politika ve vztahu k západnímu světu vychází. Sám proces realizace těchto zásad v praktické ruské zahraniční politice je však procesem složitým, rozporuplným, poznamenaným jak totalitní minulostí, tak především komplikovanými problémy současné ruské skutečnosti.¹⁹

V Rusku samém se otázky vztahů k Evropě staly po rozpadu SSSR předmětem intenzivní diskuse. V této souvislosti se znovu projevil dávný filosoficko-historický spor, zda Rusko je či by mělo být kulturně politickou součástí Evropy nebo Asie. Z hlediska atlantistů by Spojené státy a západní Evropa neměly být pro Rusko v žádném smyslu protivníkem a naopak by se měly stát vzorem pro uspořádání postsovětského prostoru. Spojené státy by měly být garantem nového světového řádu, kdežto Rusko, které po pádu světového komunismu by již nemuselo jednostranně akceptovat globální zájmy, by se mělo soustředit na vnitřní transformaci a demokratizaci, které jsou předpokladem jeho existence jako významného mezinárodněpolitického faktoru. Rusko by mělo projít obdobím rozumného izolacionismu, během něhož se stane legitimním členem mezinárodního systému. Podle euroasijců se Rusko od Západu podstatně odlišuje a nemůže proto kopírovat západní vzory, pro které ruské tradice nic neznamenaají. Rusko by podle jejich představ mělo zůstat nejen regionální, ale částečně i globální velmocí. Bezvýhradné zapojení Ruska do Západem ovládaného světového kapitalistického systému

¹⁸ VLČKOVÁ, H.: *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupné z [www:](http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv)

< <http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

¹⁹ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 189.

povede údajně pouze k jeho degradaci na velmoc druhé kategorie. Úloha Ruska jako světové velmoci je dle euroasijců geneticky zakódovaná a rezignace na ni by je přeměnila v pouhý předmět dějin. Nemělo by se proto orientovat výhradně na Spojené státy, západní Evropu a Japonsko, které je údajně demoralizují svými hospodářskými úspěchy a konzumní orientací společnosti, ale mělo by věnovat pozornost převážně blízkovýchodním zemím, Indii a Číně. Moskva by však neměla zcela rezignovat ani na svou předchozí roli ve východní a střední Evropě.²⁰

Pozoruhodné v této souvislosti je, že ačkoli všichni atlantisté patřili do skupiny ruských demokratů, k eurasijství se hlásili jak někteří demokraté, tak nacionalisté. V ruské intelektuální elitě tak neexistovala užší souvislost mezi vztahem k Západu a oddaností liberálně demokratickým hodnotám. Až na malé výjimky nepovažovali ani ruští liberálové, ani ruští nacionalisté kolaps komunistické ideologie a odchod ze střední Evropy za ohrožení svazku mezi Ruskem, Ukrajinou a Běloruskem. Pro obě skupiny byl nepřijatelný sovětský komunismus a Sovětský svaz, nikoli však ruský mnohonárodnostní stát, který zamýšlely přebudovat podle svých vlastních představ. Zánik komunismu měl být prvním krokem k nové formě Ruskem ovládaného společenství. Pro většinu liberálů měl být konec sovětského komunismu zároveň budování autentické federace či konfederace, ne nepodobné post-maastrichtské Evropě či Spojeným státům americkým. Hospodářsky propojené a na sobě závislé republiky bývalého Sovětského svazu měly vytvořit harmonické společenství. Mezi nacionalisty byla snaha o nahrazení sovětského impéria ruskou dominací ještě zřetelnější.²¹

Rozpad SSSR a návrat Ruska k hranicím v podstatě z doby před nástupem Petra I. vyvolal hluboký psychický šok, pramenící z krize ruské národní identity. Bývalý sovětský disident a liberál Žores Medveděv označil zánik historického ruského impéria za největší národní a dějinnou porážku Ruska a odtržení Ukrajiny za katastrofu. Podle ředitele Ústavu dějin Ruské akademie věd V. Sacharova bude každý Rus považovat návrat k předpetrovským hranicím za historický nonsens a dočasnou situaci. Ruská společnost skutečně nebyla připravena na rozpad ruského impéria. Jak mezi liberály, tak mezi konzervativci měli převahu ti, kteří prosazovali zachování určitého druhu celistvosti území někdejšího Sovětského svazu a to především jeho slovanské části, tedy Ruska, Ukrajiny a Běloruska. Důsledkem zániku SSSR v prosinci 1991 byl určitý posun od liberálního myšlení zpět k realistickým teoriím, aplikovaným na podmínky, které vznikly rozpadem

²⁰ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 189.

²¹ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 189.

Sovětského svazu. Někdejší impérium bez ohledu na svou represivní povahu a nedemokratický charakter, hrálo podle většiny ruských politologů roli stabilizujícího faktoru v eurasiském prostoru a jeho rozpad se proto stal možným zdrojem nestability. Po rozpadu SSSR muselo tedy Rusko jako hospodářsky a politicky nejvýznamnější země postsovětského prostoru onu stabilizující úlohu převzít.²²

Ruský gopolitický realismus se však vyznačuje některými prvky, které se mohou negativně projevit i na formování ruské zahraniční politiky. Tradiční realistické myšlení, které zdůrazňuje význam vojenské síly a mocenský vliv na jiné státy, v ruském prostředí často nabývá podoby extrémního stanoviska, podle něhož je cílem každého státu územní expanze. To přirozeně vede k permanentnímu pocitu ohrožení a k extrémnímu vidění současné i budoucí mezinárodní politiky.

Po rozpadu SSSR stanul nový stát před úkolem definovat své hranice a národní zájmy. Ruští politologové a tvůrci zahraniční politiky zdůrazňují především negativní důsledky zániku SSSR pro postavení Ruska v eurasijském prostoru i ve světové politice. Politická elita země - od demokratů přes centristy po nacionalisty se shoduje na tom, že Rusko má dnes v republikách bývalého SSSR zájmy, které musí být připraveno bránit všemi prostředky, včetně vojenských. K těmto životním zájmům patří v první řadě územní integrita Ruské federace, snaha zabránit vzniku či rozšíření jakýchkoli protiruských koalicí a aliancí na území někdejšího SSSR a ochrana práv a svobody etnických Rusů v bývalých sovětských republikách. O prioritě vztahů se zeměmi blízkého zahraničí nebylo v ruské zahraniční politice nikdy sporu. Současně je nutno zdůraznit, že se v ruské zahraniční politice jako priorita prosadila rovněž orientace Ruska na vyspělé západní státy a nikoli na východ či na jih, jak prosazovali eurasijci. Ve vystoupeních vedoucích ruských politiků byla tato orientace vymezena jako rozvoj vztahů se Spojenými státy, Evropskou unií jako celkem i jejími jednotlivými členskými zeměmi především při koncipování evropského bezpečnostního systému. Současně se převážná část ruské politické elity, pokud jde o vztah k Západu, shoduje v tom, že Rusko Západu v mnohém ustoupilo, aniž se mu dostalo náležité kompenzace. Západ údajně Rusku neposkytl dostatečnou hospodářskou pomoc a nerespektoval jeho zájmy na území bývalého SSSR i mimo ně. Šlo především o výhrady Ruska k plánům na rozšíření NATO o středoevropské země. Ruská zahraniční politika, v jejímž čele stál do února 1996 Andrej Kozyrev, podle těchto kritiků údajně především v počátečním období rezignovala na ruské národní zájmy, v čemž

²² KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 190.

předseda vlády Jevgenij Primakov nehodlal pokračovat. Je třeba zdůraznit, že zahraniční politika byla pod kontrolou prezidenta Jelcina.²³

Rusko se i nadále přirozeně pokládá za velmoc a rozhodující faktor v postsovětském prostoru. V široce pojatém průzkumu veřejného mínění z jara 1996 nejvíce respondentů (přes 40 %) vyslovilo přání, aby Rusko bylo především velmocí, kdežto pouze 30 % dotázaných označilo za první prioritu vytvoření základů právního státu. Přitom se většina respondentů domnívala, že Rusko může velmocenského statusu dosáhnout pouze prostřednictvím silné ekonomiky a jen zanedbatelná část schvalovala užití vojenské síly k prosazení ruských zájmů. Zájem o intenzivní spolupráci se slovanskými zeměmi někdejšího SSSR a Kazachstánem, kde žije početná ruská menšina, vyjádřila většina dotázaných. Je tak možno konstatovat, že se zájem obyčejných Rusů nevztahuje ani na celý bývalý SSSR, ale ani jen na Rusko. Navíc je tento zájem motivován spíše emocionálně, neboť valná většina průzkumů veřejného mínění potvrdila, že rozpad SSSR nijak zvlášť neovlivnil každodenní život řadových občanů Ruska.²⁴

K ochraně svých národních zájmů Rusko vede racionální a pragmatickou zahraniční politiku, která vylučuje nákladné konfrontace. Rusko se chce stát opět světovou velmocí a vyjadřuje potěšení nad tím, že důsledky politické a hospodářsko-sociální krize z konce dvacátého století v důsledku rozpadu SSSR byly překonány.

Ruská federace celkově v posledních letech vystupuje na mezinárodněpolitické scéně velmi tvrdě.²⁵

„Oponuje rozšíření severoatlantické aliance o země střední a východní Evropy. Kritizuje západní politiku na Balkáně. Snaží se využít rozporu mezi transatlantickými spojenci. Pokouší se využívat energetické závislosti některých zemí ve svůj prospěch a neváhá vyhrožovat zamířením jaderných zbraní na evropské země, které by se zapojily do amerického projektu protiraketové obrany. Hlavní příčinou ruského chování je spíše sovětská strategická kultura, která se ruské politické elity, kontinuálně navazující na sovětské, nikdy zcela nezbavila. Pro sovětskou strategickou kulturu byly typické následující rysy: 1. pocit permanentního ohrožení z venčí, 2. potřeba absolutně ovládat okolní země, 3. nadměrné spoléhání na vojenskou sílu, 4. expanze tam, kde není riziko

²³ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 190.

²⁴ KOTYK, V. a kol. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. Praha, 1997, s. 191.

²⁵ *Kreml: NATO a USA zůstávají hrozbou pro Rusko i pro mír* [online]. 13.5. 2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www:

< <http://zahranicni.ihned.cz/c1-37091530-kreml-nato-a-usa-zustavaji-hrozbou-pro-rusko-i-pro-mir>>.

střetu s odhodlaných a silným protivníkem, a v neposlední řadě 5. jednání o bezpečnostních zájmech ruských sousedů v koncertu mocností (o nich bez nich).²⁶

Lze předpokládat, že v budoucnu Ruská federace bude chtít hrát roli světové velmoci pomocí svých surovinových zásob vůči ostatním zemím, které jsou na těchto surovinách závislé.

²⁶ KRÍŽ, Z. *Na současné Rusko platí jen strategie cukru a biče* [online]. 13.12. 2007. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: < <http://hn.ihned.cz/c1-22607930-na-soucasne-rusko-plati-jen-strategie-cukru-a-bice>>.

3 SOUČASNÉ VZTAHY ČESKÉ REPUBLIKY A RUSKÉ FEDERACE

3.1 Vývoj a směřování česko-ruských diplomatických vztahů

„V rámci bilaterálního vztahu jde o přímo klasický příklad velkého a malého státu, dokonce vztahu světové velmoci a malého státu. Vezmeme-li v úvahu podobu tohoto vztahu, jeho vývoje a faktory, které vývoj určovaly a určují, jde patrně o jeden z těch složitých a nejednou kontroverzních bilaterálních vztahů v současném mezinárodním životě.“²⁷

Politika, která byla uplatňována z ruské strany skoro půl století v malém Československu a v ostatních zemích východního bloku, byla politikou imperiální. Vzniklý antirusismus je odezvou na tuto politiku. Nežádoucí dědictví z minulých let bránilo a brání rozvoji česko-ruských vztahů ve všech oblastech života.²⁸

Lze tedy říci, že zásah z roku 1968 byl zcela výjimečný a bohužel stále komplikuje další vývoj česko-ruských vztahů. Situace, která po roce 1989 nastala, vyžadovala a vyžaduje, aby emocionální myšlení přešlo k racionálnímu a pragmatickému úsudku. Vyrovnat se s touto situací, není ani dnes snadné.

V ruské zahraniční politice by se neměl objevovat velmocenský přístup vůči malému státu. Optimismem může být skutečnost, že Rusko započalo transformaci svého politicko-ekonomického systému a otevřelo tak cestu k odstranění překážek z minulého vývoje a nastolilo cestu rozvoje česko-ruských vztahů jako dvou rovnoprávných a suverénních států, což je nový jev nejen v oblasti česko-ruských vztahů, ale protože jde zároveň o vztahy Ruska k malým státům jako takové, ale i nový prvek ve vývoji současné Evropy a světa. A také příklad možností řešit i složité problémy ve vztazích malého a velkého státu, pokud ovšem k tomu existuje politická vůle na obou stranách. V tomto kontextu česko-ruské vztahy překračují význam vztahů čistě bilaterálních a získávají mnohem širší rozměr.²⁹

Obsah česko-ruských vztahů je tedy určován především zahraničněpolitickými představami Ruska i České republiky, z nichž se po té odvíjejí praktické kroky na poli spolupráce politické, ekonomické a kulturní. Do zahraničněpolitické sféry se v této souvislosti promítají zejména ty jevy vnitropolitického života obou států, které mají přímý

²⁷ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 221.

²⁸ KOL. AUTORŮ *50 let českého výzkumu mezinárodních vztahů*. Praha, 2007, s. 292.

²⁹ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 221.

či zprostředkovaný vztah k jejich zahraniční politice, situace, v nich se o orientaci zahraniční politiky rozhoduje. Jde tedy i o vážný vnitropolitický problém. Do bilaterálního vztahu se promítají objektivní specifické podmínky postavení a vývoje České republiky a Ruska a dávají tak česko-ruským vztahům určitý nádech, příznačný komplexu mezinárodních vztahů právě pro tyto vztahy.

Rusko zůstává i v nových podmínkách mocností, bez přihlédnutí k jejím zájmům a stanoviskům nebude zřejmě možné v dohledné době přistupovat k řešení žádného z významných problémů evropské a světové politiky. A Česká republika zůstává i nadále malým státem, jehož možnosti působit na mezinárodní život jsou jistě ve srovnání s Ruskem zanedbatelné. Pozitivní vývoj česko-ruských vztahů může tyto možnosti České republiky jen znásobit.³⁰

Česko-ruské vztahy totiž nevytvářejí jen faktory čistě bilaterální, ale zejména z českého hlediska podstatné a rozhodující faktory multilaterální. Dvoustranné česko-ruské vztahy nelze izolovat od širších mezinárodních souvislostí, od základních tendencí vývoje světové politiky a ekonomiky, od integračních a globalizačních procesů, vytvářejících širší rámec rozvoje bilaterálních vztahů vůbec. A nejen to, faktory vnější povahy ovlivňují dnes bilaterální vztahy, tedy i vztahy česko-ruské, ve stále rostoucí míře. Tento proces nabízí nové a často nečekané možnosti nejen státům velkým, ale i státům malým.³¹

Konkrétní podoba a perspektiva vývoje česko-ruských vztahů je výsledek působení celého komplexu faktorů zahraničněpolitického charakteru. V současné době jsou česko-ruské vztahy budovány na základě vývoje mezinárodních vztahů, které vznikly po roce 1989.

I když v koncepčních úvahách české zahraniční politiky, i v politologických úvahách na toto téma, nejsou dnes česko-ruské vztahy zařazovány mezi nejdůležitější priority zahraniční politiky české republiky, neznamená to, že česko-ruské vztahy mezi určité priority české zahraniční politiky nepatří vůbec. S aktivitami ruské zahraniční politiky a s jejich důsledky v rovině bilaterální i v rovině multilaterální promítá do řady zahraničně politických aktivit České republiky.³²

Když ministr zahraničních věcí ČR Jaroslav Šedivý bezprostředně po svém nástupu do úřadu na sklonku roku 1997 uvažoval o celé šíři úkolů, které má ministerstvo před sebou v roce 1998, pokládal mimo jiné za nutné „ve spektru těchto úkolů analyzovat

³⁰ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 222.

³¹ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 222.

³² HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 222.

vliv Ruska na evropskou politiku a pokusit se přesněji koncipovat naše vztahy s Ruskem z hlediska příštího vývoje evropské bezpečnosti i z hlediska česko-ruských ekonomických a obchodních vztahů“.³³ Nutno připomenout, že k pochopení, postavení a úlohy Ruska v mezinárodním životě i významu svých vlastních vztahů k Rusku potřebovala česká zahraniční politika po rozpadu bipolárního světa několik let. Lze konstatovat, a svědčí o tom i stanoviska většiny vedoucích představitelů českého politického a veřejného života, že současná česká zahraniční politika si již uvědomuje objektivní úlohu Ruska ve světové politice a ekonomice, jeho významnou roli v politice evropské a že v duchu tohoto poznání usiluje o rovnoprávné a korektní vztahy s Ruskem, nezatížené recidivami minulosti, i když tuto minulost nelze přirozeně v české historické zkušenosti a zejména z českého historického vědomí, vymazat.³⁴

Z řady objektivních důvodů vystoupil v současné době do popředí význam těchto vztahů především v oblasti ekonomické. Ruská federace totiž je a zůstává i po zásadních změnách v teritoriální orientaci českého zahraničního obchodu po roce 1989 významným obchodním partnerem České republiky. Čtvrtým největším hned za Německem, Slovenskem a Rakouskem. Česká republika dodávala a dodává do Ruska hlavně stroje a dopravní prostředky (přibližně třetina exportu), chemické výrobky, textil, obuv, sklo, křišťál, lékařskou techniku apod. Podstatné ale je, že pokud jde o ruský export, Rusko bylo a zůstává i nadále dominantním dodavatelem energetických surovin do České republiky. Na zdroje energie připadá přibližně 80 % ruského exportu do ČR (asi 7 milionů tun ropy a 6 mild. m³ zemního plynu ročně). Přestože Česká republika v rámci diverzifikace dodávek energetických zdrojů nakupuje část zemního plynu v Norsku, podíl palivo-energetických surovin na ruském vývozu nejen do České republiky, ale do států střední a východní Evropy vůbec, neustále stoupá.³⁵

Zájem na rozvoji rovnoprávných a kooperativních vztahů s Ruskem, na pozitivním vývoji česko-ruských vztahů, z politického hlediska je tedy motivován i zájmy a potřebami české ekonomiky. Podceňování významu ruského trhu pro českou ekonomiku, s nímž se bylo možno v české vnější hospodářské politice setkat v euforickém období po roce 1989, je v současné době minulostí. Základní otázka, na kterou dnes česká vnější hospodářská politika hledá odpověď zní: Jakými formami, metodami a prostředky zahraničněobchodní činnosti se na ruském (i na postsovětském) trhu znovu prosadit, jak

³³ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 222.

³⁴ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 223.

³⁵ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 224.

znovu obnovit pozice, které svého času Československo na tomto trhu mělo a které Česká republika z důvodů v podstatě politicko-ideologických ztratila.³⁶

Realizace českých hospodářských zájmů v Rusku proto vyžaduje odpovídající klima především ve sféře česko-ruských diplomatických vztahů, tedy atmosféru věcné spolupráce, jejíž vytváření je přirozeně záležitostí obou stran. Jestliže z jedné strany národní zájmy České republiky vyžadují rozhodné odmítnutí jakýchkoli prvků ruské imperiální politiky, což se stalo např. v souvislosti s vystoupením ruského velvyslance v Praze Nikolaje Rjabova, když na jaře 1997 pohrozil „odvetnými opatřeními“ za rozhodnutí české vlády nakupovat zemní plyn v Norsku, pak z druhé strany nepřispívaly a nepřispívají k vytváření konstruktivní atmosféry v česko-ruských vztazích nekvalifikovaná a nejednou čistě emociální stanoviska týkající se zahraniční politiky a vnitřního života Ruska, ani silácká vystoupení na adresu Ruska, jimiž se nejednou zviditelňuje řada českých politiků, kalkulujících navíc i s určitou averzí vůči Rusku v části české veřejnosti.³⁷

Klíčové otázky ve vztahu Severoatlantické aliance a Ruska, v současné době například rozšíření NATO o baltské státy, musí být řešeny v rámci spolupráce dvou rozhodujících činitelů, a to Spojených států jako nejvlivnějšího člena NATO a Ruska samotného.

Česká zahraniční politika má v sobě dlouhodobě zakódované dva stereotypy, které platí pro Rusko a východní Evropu. Jako první platí stereotyp negativity obecně. To znamená, že se o východu Evropy mluví jako o zaostalém a zcela odlišném od ostatních západních struktur. Padne-li zmínka vůbec, tak pouze jen negativně jako třeba o pronikání ukrajinské nebo ruské mafie či jednostranná závislost Evropské unie na surovinách, zejména na ropě a zemním plynu. Druhým stereotypem je pak oblíbenost států, které buď s Ruskem spolupracují, mezi ně patří Bělorusko a Arménie, nebo těch států, které se staví proti, což je například Gruzie. Příkladem státu, který do šablony nezapadá je Ukrajina, která má kulturní sounáležitost s Ruskem, ale zároveň má snahu o vstup do Evropské unie a NATO. Dopodrobna se k této problematice dostaneme v kapitole 5.

Tyto základní faktory vysvětlují, proč česká zahraniční politika vůči Rusku zůstává dosud jenom částečně úspěšná. Existují však i další zásadní problémy. Mezi nimi vyniká nedostatečná konceptualizace českých aktivit vůči Rusku a s tím související radikální změny v české politice při změně vlády. Česká diplomacie dosud nedisponuje jednotnou

³⁶ HAD, M., KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. Praha, 1998, s. 225.

³⁷ KOTYK, V., *Vztahy centra a regionů Ruské federace*. Praha, 1998, s. 152.

strategií vůči Rusku, která by dokázala uvést do vzájemného souladu politické priority s prioritami ekonomickými, lidskoprávními a kulturními. Zatímco se ČR velmi výrazně angažuje v pomoci opozičním silám v Bělorusku, není vůbec zřejmé, jaký postoj oficiální představitelé země zaujímají vůči opozici ruské. Podobně tolikrát zmiňovaná centralizace moci nebo omezování svobody slova zůstává citlivou oblastí, o které se většina českých politiků zmiňuje jenom váhavě. Jednotná koncepce zahraniční politiky vůči východoevropskému regionu by tento problém odstranila.³⁸

Nutnou podmínkou by ovšem bylo, že by se tvorby koncepce účastnila i opozice, protože v opačném případě bude mít každá zahraničněpolitická koncepce tohoto typu velmi omezenou platnost. Součástí jednotného postupu by se pak měla stát i již existující „Strategie prosazování obchodně-ekonomických zájmů ČR“.³⁹

Dalším, neméně komplexním problémem je nedostatečná koordinace aktivit jednotlivých center české politiky vůči Rusku. Většina konkrétních subjektů, která se podílí na vytváření české politiky vůči Rusku, funguje dobře ať už jde o odbory MZV nebo subjekty hospodářské. Ovšem koordinace jejich činností je často omezená, a to dokonce i na úrovni meziresortní (Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo průmyslu a obchodu), nebo dokonce vnitroresortní.⁴⁰

Vzhledem k těmto limitujícím faktorům je úspěchem i situace, v níž se česko-ruské vztahy nacházejí. Podařilo se udržet dobrou dynamiku obchodních a investičních vazeb, na kterou mělo politické ochlazení minimální vliv. Diskuse o americké radarové základně, ač mediálně dominantní, nebyl jediným tématem a obě strany projednávaly i řadu dalších otázek, včetně otázek ekonomických. Za úspěch české diplomacie lze považovat i to, že se podařilo přesvědčit ruskou stranu, že problémy s hroby sovětských vojáků nejsou cílenou vládní kampaní, ale skutečnými případy vandalismu.⁴¹ (šlo o poškození hrobů vojáků padlých za druhé světové války na hřbitovech na území České republiky)

Ruský a český prezident Vladimír Putin a Václav Klaus se během jednání v Praze, které proběhlo 1. března 2006 shodli na tom, že nynější vztahy mezi oběma státy jsou bezproblémové a založené na pragmatismu. „Nelze zapomínat na minulost, ale minulost nesmí být zátěží pro současnost a budoucnost, prohlásil Klaus na tiskové konferenci.“⁴²

³⁸ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2007*. Praha, 2008, s. 229.

³⁹ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2007*. Praha, 2008, s. 229.

⁴⁰ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2007*. Praha, 2008, s. 229.

⁴¹ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2007*. Praha, 2008, s. 229.

⁴² *Klaus a Putin: Ohodnotili česko-ruské vztahy jako bezproblémové* [online]. 1.3.2006. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www: < http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c >](http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c)

O okupaci z roku 1968 promluvil prezident Klaus rovněž v ruském deníku Komersant. Kde mimo jiné uvedl: „tuto hlubokou ránu není možné, ale ani přípustné z naší národní paměti vymazávat. Ta tam je a bude vždycky. Úplně něco jiného ale je to, zda má jakýmkoli výraznějším způsobem ovlivňovat dnešní politické a ekonomické vztahy těchto dvou zemí. Pro mne dnešní Ruská federace není dědicem, ani pokračovatelem brežněvovského Sovětského svazu. Považuji za svébytný současný útvar a nemám sebemenší důvod s jejími dnešními politiky vést souboj o srpen 1968.“⁴³

Putin uvedl, „že si se svým českým protějškem nemohl vzpomenou na žádný problém ve vzájemných vztazích. Prohlásil, že Moskvě imponuje, jak uváženě Česko přistupuje k mezinárodním otázkám. Na některé otázky mají obě země podle Klause stejné názory, na některé se dívají jinak. Respektování vzájemných postojů považujeme za velmi důležité.“⁴⁴

Současný prezident Ruské federace Dmitrij Medveděv pokračuje v politice svého předchůdce Vladimíra Putina v otázkách zahraniční politiky vůči České republice.

⁴³ *Klaus a Putin: Ohodnotili česko-ruské vztahy jako bezproblémové* [online]. 1.3.2006. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www:](http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c)

< http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c>.

⁴⁴ *Klaus a Putin: Ohodnotili česko-ruské vztahy jako bezproblémové* [online]. 1.3.2006. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www:](http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c)

< http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c>.

4 KLÍČOVÉ OTÁZKY DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ ČESKÉ REPUBLIKY A RUSKÉ FEDERACE

4.1 Vojská orientace států

Po skončení druhé světové války a rozložením celosvětových sil se z Československa a Sovětského svazu staly spojenci, kteří byli vzájemně sdruženi ve vojenském svazku - Varšavské smlouvě. Socialistická smlouva byla protiváhou tehdejšího NATO. V uvedené době představoval vojenský svazek NATO, který zahrnoval západní Evropu a Spojené státy americké, pro socialismus nepřítele.

Po roce 1989 se situace obrátila, bývalé země vojenského svazku Varšavské smlouvy postupně vstupovaly do NATO. Česká republika vstoupila v roce 1999 přes značnou nevoli a nelibost Ruské federace. Tímto Ruská federace definitivně ztratila naději vojenského vlivu a nadvlády nad východní Evropou.

NATO a zahraniční a vojenská politika Spojených států představují i nadále významnou hrozbu pro mezinárodní stabilitu a sílu Ruska. Vyplývá to z nově vypracované strategie národní bezpečnosti Ruska do roku 2020, kterou dne 13.05.2009 podepsal prezident Dmitrij Medveděv. Cílem nové strategie je vytvořit předpoklady pro odvrácení hrozeb národní bezpečnosti Ruska a pro přerod země v jednu z vedoucích mocností světa v úrovni technického pokroku, kvalitě života obyvatel a vlivu na dění ve světě. „Slabost mezinárodní a regionální bezpečnostní architektury, která se zejména v euroatlantické oblasti orientuje pouze na NATO, představuje vzrůstající ohrožení mezinárodní bezpečnosti, uvádí se v dokumentu, jehož text byl zveřejněn na tiskových stránkách Kremlu. Rusko se tak nadále cítí ohroženo vojenskou politikou některých vůdčích cizích zemí.“⁴⁵

Negativní vliv podle koncepce představuje především obnovování jednostranných přístupů v mezinárodních vztazích. V této souvislosti je jako hlavní problém uváděn především americký protiraketový štít. Přibližování vojenských infrastruktur k ruským hranicím je pro Rusko nepřijatelné. Tento faktor do budoucna nejvíce ovlivní vztahy Ruské federace s aliancí. Přesto ruská strategie nadále považuje za jeden ze svých cílů dosáhnout dalšího stupně jaderného odzbrojení jednáním s USA, pokud to nebude

⁴⁵ *Kreml: NATO a USA zůstávají hrozbou pro Rusko i pro mír* [online]. 13.5. 2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www: <http://zahranicni.ihned.cz/c1-37091530-kreml-nato-a-usa-zustavaji-hrozbou-pro-rusko-i-pro-mir>](http://zahranicni.ihned.cz/c1-37091530-kreml-nato-a-usa-zustavaji-hrozbou-pro-rusko-i-pro-mir).

představovat zvýhodnění jedné ze stran. Rusko proto vidí povinnost využít všech nezbytných prostředků k zachování parity s USA bez strategických jaderných zbraní.⁴⁶

4.2 Budování protiraketové obrany ve střední Evropě

Jedno z nejkontroverznějších témat poslední doby, které rozpoutalo vlnu diskuse a spekulací, jak na nejvyšších diplomatických místech, tak v médiích. Protiraketová základna výrazně „pomohla“ ochladit česko – ruské vztahy a vyvolala řadu negativních projevů ze strany Ruské federace.

V ruském generálním štábu nevěří tvrzení Pentagonu, že případný radar amerického protiraketového systému v ČR bude určen především ke sledování raket z "teroristických zemí". Napsal to ruský bulvární deník Komsomolskaja pravda s tím, že podobný radar je příliš daleko od odpalovacích ramp v Íránu či Severní Koreji. Proto je prý jeho cílem především sledovat Rusko. List připomíná nedávná slova náčelníka štábu Jurije Balujevského, podle kterého „by vznik podobného zařízení u ruských hranic znamenal reálnou hrozbu jeho zemi. USA prý systém staví hlavně proto, aby mohly likvidovat ruské rakety už na startu. Podle Balujevského však tento "protiraketový deštník" může snadno spadnout na hlavy těch, kdo jej drží.“⁴⁷

"A pokud si nebudeme brát servítky, tak už v době výstavby se nové objekty americké protiraketové obrany v Evropě stanou pro ruskou armádu prostě cíli, které budou v případě války jako strategické objekty zlikvidovány v první řadě," tvrdí deník Kommersant.⁴⁸

„Ekonomický deník Kommersant se spíše než hrozbám věnuje v souvislosti s radarem i české politické situaci. Všiml si totiž, že americká žádost o zahájení rozhovorů přišla jen pár minut po završení dramatického hlasování o důvěře koaliční vládě Mirka Topolánka. Připomíná také, že umístění základny podporuje jen 25 procent obyvatelstva a velká část Čechů si myslí, že případný příchod amerických vojáků je jen opakováním sovětské okupace z roku 1968. České oznámení okamžitě vyvolalo kritickou reakci

⁴⁶ *Kreml: NATO a USA zůstávají hrozbou pro Rusko i pro mír* [online]. 13.5. 2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z [www:](http://zahranicni.ihned.cz/c1-37091530-kreml-nato-a-usa-zustavaji-hrozbou-pro-rusko-i-pro-mir)

< <http://zahranicni.ihned.cz/c1-37091530-kreml-nato-a-usa-zustavaji-hrozbou-pro-rusko-i-pro-mir>>.

⁴⁷ *Ruský tisk: Americký radar v ČR bude ruským vojenským cílem* [online]. 22.1. 2007. [cit. 2010-04-15]. dostupný z [www:](http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem)

< <http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem>>.

⁴⁸ *Ruský tisk: Americký radar v ČR bude ruským vojenským cílem* [online]. 22.1. 2007. [cit. 2010-04-15]. dostupný z [www:](http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem)

< <http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem>>.

Moskvy, například prokremelský První kanál ruské televize informaci ve zprávách podal krajně negativně, napsal Kommersant.⁴⁹

Takto se vyjadřoval Ruský tisk, ale i představitelé Ruské federace. Nakonec se ukázalo, že všechny reakce a emoce, které plánovaný americký radar rozproudil, byly úplně zbytečné, protože americká vláda v čele s jejím prezidentem Barackem Obamou upustila od úmyslu vybudovat na území České republiky svou vojenskou základnu, která by byla součástí amerického protiraketového štítu. Česká republika tím však přišla o výraznou možnost spolupráce ve vědě a technice s USA.

„Spolupráce mezi USA a Českem ve vědě a výzkumu v souvislosti s plánovaným umístěním radarové základny na českém území měla vycházet z následujících klíčových dohod a smluv:⁵⁰

- Česko-americkou kooperaci ve vědě a výzkumu předpokládá takzvaná Deklarace strategické spolupráce, což je jedna z doprovodných smluv k hlavní dohodě o umístění radarové základny na českém území.
- V říjnu roku 2006 šéf americké agentury pro protiraketovou obranu (MDA) Henry Obering oznámil, že Spojené státy dají 600.000 dolarů (zhruba 12 milionů korun) na první tři české vědecké projekty. V užším výběru bylo osm projektů v oblastech, jako jsou nanomateriály, robotika, laserová technika, radiolokační technika a medicína. Předložily je Akademie věd ČR, vysoké školy i soukromé firmy.
- V únoru roku 2007 americká strana podepsala smlouvu na deset měsíců s pražskou ČVUT na výzkumný projekt zaměřený na počítačový program navádění bezpilotních letadel. Američané uzavřeli také osmnáctiměsíční smlouvu na komunikační technologie s katedrou kybernetiky ČVUT. Podle profesora ČVUT Vladimíra Maříka, pod jehož vedením vznikl seznam devadesáti českých výzkumných pracovišť, ze kterých si USA vybírají, není tato spolupráce vázána na přítomnost radaru v Česku. Podle jeho odhadu by měla výše příspěvku dosáhnout statisíců dolarů na jeden projekt za rok.

⁴⁹*Ruský tisk: Americký radar v ČR bude ruským vojenským cílem* [online]. 22.1. 2007. [cit. 2010-04-15]. dostupný z [www: < http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem >](http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem)

⁵⁰*Radár v Česku nebude: Obama volal v noci Fischerovi* [online]. 17.9. 2009. [cit.2010-04-15]. dostupný z [www: < http://www.lidovky.cz/radar-v-cesku-nebude-obama-volal-v-noci-fischerovi-f7/ln_domov.asp?c=A090917_073009_ln_zahranici_pks >](http://www.lidovky.cz/radar-v-cesku-nebude-obama-volal-v-noci-fischerovi-f7/ln_domov.asp?c=A090917_073009_ln_zahranici_pks)

- Deklaraci podepsali v září 2009 ministři obrany České republiky a USA Vlasta Parkanová a Robert Gates spolu s dohodou SOFA o podmínkách pobytu Američanů v ČR v souvislosti s plánovanou americkou protiraketovou základnou.
- Deklarace předpokládá vznik skupiny na úrovni náměstků ministrů obrany, na jejíž práci se budou podílet i zástupci ministerstev zahraničí. Má se zabývat výměnou informací, spoluprací při výzkumu v obranném průmyslu a pomocí při transformaci české armády.“

Jednání o vybudování protiraketového štítu ve střední Evropě byla zahájena v roce 2006 pod vedením amerického prezidenta George Bushe a v zásadě skončila v roce 2009 po nástupu nového amerického prezidenta Baracka Obamy, který od záměru upustil. I přes to je důležité si připomenout klíčové momenty průběhu příprav na vybudování základny jak z hlediska politického, tak ale i z hlediska postojů občanů České republiky.

Důležité momenty v jednání o protiraketové Základně v ČR:⁵¹

„Červenec 2006 - Američtí experti si v ČR prohlédli tři lokality pro případné vybudování základny.

20. ledna 2007 - Premiér Mirek Topolánek oznámil, že USA chtějí v ČR vybudovat pouze radarovou část, raketovou v Polsku.

25. ledna 2007 - USA požádaly o umístění radaru v Brdech.

17. března 2007 - Obyvatelé Trokavce na Rokycansku v obecním referendu radar odmítli; později se odmítavě vyjádřili obyvatelé dalších obcí v okolí vojenského újezdu Brdy.

28. března 2007 - ČR oficiálně zahájila jednání o základně.

Duben 2007 - Ruští představitelé se několikrát ostře vyjádřili proti záměru vybudovat v Evropě protiraketovou základnu USA; později několikrát pohrozili odvetnými kroky.

4. a 5. června 2007 - Prezident USA George Bush navštívil Prahu, kde jednal mimo jiné i o základně.

3. července 2007 – Bylo oznámeno, že k finálnímu měření pro umístění radaru byla vybrána lokalita u obce Míšov na Plzeňsku.

26. října 2007 - Poslanecká sněmovna odmítla návrh zákona o speciálním referendu k umístění americké radarové základny v ČR.

7. února 2008 - Česko se s USA dohodlo na tom, že ve smlouvě k radaru bude samostatná kapitola o propojení stanice s NATO.

⁵¹ *Radar v Česku nebude: Obama volal v noci Fischerovi* [online]. 17.9. 2009. [cit.2010-04-15]. dostupný z [www:
<http://www.lidovky.cz/radar-v-cesku-nebude-obama-volal-v-nocifischerovi75/ln_domov.asp?c=A090917_073009ln_zahranici_pks>](http://www.lidovky.cz/radar-v-cesku-nebude-obama-volal-v-nocifischerovi75/ln_domov.asp?c=A090917_073009ln_zahranici_pks).

- 27. února 2008** - Topolánek jednal o základně při své návštěvě USA s prezidentem Bushem; oba uvedli, že dohoda je na dosah.
- 28. dubna 2008** - Členové Greenpeace obsadili místo v Brdech, kde měl stát radar; 9. června vojáci kótu 718 vyklidili.
- 7. května 2008** - Opozice ve sněmovně neuspěla s požadavkem, aby vláda ukončila nebo přerušila jednání o radaru v ČR.
- 21. května 2008** - Vláda schválila hlavní česko-americkou smlouvu o vybudování radarové základny v Brdech.
- 8. července 2008** - Ministři zahraničí ČR a USA Karel Schwarzenberg a Condoleezza Riceová podepsali v Praze smlouvu o radaru v ČR.
- 10. září 2008** - Vláda schválila smlouvu SOFA, která určuje podmínky pobytu amerických vojáků v českém objektu radaru.
- 19. září 2008** - Ministryně obrany Vlasta Parkanová podepsala v Londýně se svým americkým protějškem Robertem Gatesem spolu se smlouvou SOFA i takzvanou Deklaraci o strategické spolupráci.
- 1. října 2008** - Vláda souhlasila s dohodou o strategické spolupráci s USA v oblasti protiraketové obrany, známou jako rámcová dohoda. Ta měla umožnit zapojení českých vědeckých a průmyslových subjektů do vývoje protiraketového deštníku.
- 31. října 2008** - Šéf americké agentury pro protiraketovou obranu Henry Obering a první náměstek ministryně obrany Martin Barták podepsali v Praze rámcovou dohodu.
- 27. listopadu 2008** - Senát schválil smlouvy, které se týkají radarové základny USA na českém území.
- 15. března 2009** - Premiér Topolánek vyjádřil přesvědčení, že radar v Čechách vyrostě, možná se ale projekt opozdí.
- 17. března 2009** - Vláda stáhla smlouvy k radaru ze sněmovny; neměla k ratifikaci většinu. Podle Topolánka to ale neznamenalo, že by ratifikace končila. Předseda ČSSD Paroubek označil stažení smluv za zbabělost vlády a vítězství opozice.
- 5. dubna 2009** - Prezident Obama v Praze řekl, že pokud Írán ustoupí od vojenského jaderného programu, nebude nutné vybudovat protiraketový štít. V Praze se konalo několik demonstrací odpůrců i příznivců výstavby americké radarové základny v ČR.
- 8. května 2009** - Vládu Mirka Topolánka nahradil úřednický kabinet Jana Fischera, který později uvedl, že o dalším postupu stran radaru rozhodne až nový kabinet.
- 20. května 2009** - Ministr zahraničí Jan Kohout řekl tisku, že vláda smlouvy týkající se radaru do sněmovny nepošle.

Srpen 2009 - O americkém radaru v ČR se sice objevily zmínky i ve volebních programech stran před původně zamýšlenými podzimními volbami do sněmovny, tématem voleb se ale radar nestal. Levice s radarem nesouhlasila. ODS, strana TOP 09 i KDU-ČSL s radarem souhlasí, pokud potrvá zájem ze strany USA.

17. září 2009 - USA podle neoficiálních informací opustily myšlenku na vybudování části protiraketové obrany v ČR a Polsku.“

Protiraketová základna vyvolala vlnu odporu i u obyvatelstva České republiky, především u obyvatel z blízkého okolí plánované základny. Tím, že projekt nebyl zrealizován, došlo ke zlepšení vzájemných česko-ruských diplomatických vztahů.

4.3 Dohoda Start

Začátkem dubna se stala Praha nejsledovanějším místem na světě a to proto, že se do ní sjeli dva nejmocnější muži planety americký prezident Barack Obama a ruský prezident Dmitrij Medveděv, aby společně podepsali smlouvu o jaderném odzbrojování. Proč si tito dva muži zrovna zvolili za místo podpisu Českou republiku respektive její hlavní město, mají novináři jasno.

LILIA ŠEVCOVOVÁ⁵² z Moscow Carnegie Center, Moskva uvádí: „že to není žádné tajemství. Prezidenti se na datu a místu podpisu nové dohody START domluvili v telefonickém rozhovoru 26. března. Navíc americká strana naznačovala už delší dobu, že by se dohoda měla podepsat právě v Praze. Summit by měl být symbolický a měl by připomenout Obamův projev o jaderném odzbrojení pronesený před rokem právě v Praze. Fakt, že s tím ruská strana souhlasila, naznačuje, že Kreml má v úmyslu ve vztahu k USA dodržovat politiku „resetu“ vzájemných vztahů. Alespoň pro tentokrát“.

BRIAN WHITMORE⁵³ z Radio Free Europe/Radio Liberty, Praha říká: „že to není nijak překvapivé rozhodnutí, protože pověsti o tom, že prezidenti Obama a Medveděv dohodu podepíší v Praze, kolovaly celé měsíce. Rozumí tomu tak, že Prahu jako místo slavnostního ceremoniálu si prezident Obama zvolil sám a navíc v termínu, který se co nejvíce blížil ročnímu výročí jeho pražského projevu, v němž k jadernému odzbrojení vyzval. Během návštěvy měl Obama a jeho tým příležitost debatovat s Čechy o tématech důležitých pro Spojené státy, včetně chystaného tendru pro dostavbu Jaderné elektrárny

⁵² *Anketa: Proč si prezidenti Obama a Medveděv vybrali pro podpis dohody START právě Prahu ?* [online]. 5.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z [www: < http://respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02 >](http://www.respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02).

⁵³ *Anketa: Proč si prezidenti Obama a Medveděv vybrali pro podpis dohody START právě Prahu ?* [online]. 5.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z [www: < http://respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02 >](http://www.respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02).

Temelín. A plánovaná setkání s východoevropskými lídry umožní Obamovi ujistit je o tom, že pro USA region neztratil na důležitosti.“

KAI-OLAF LANG ⁵⁴z Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlín píše: „že Praha je přirozeným místem pro podepsání nové dohody START. Tady Obama loni představil svou vizi světa bez jaderných zbraní – a tady nyní prezentuje první výsledek této nové politiky. Přitom prezident USA vysílá tři signály. Rusku sděluje, že Moskva je stále ještě rovnocenným partnerem USA, alespoň co se týče jaderných zbraní. Na adresu celého světa mluví zpráva, že se Washington drží své ambiciózní agendy odzbrojení. A domácímu publiku Obama demonstruje, že je schopen dosáhnout úspěchu v mezinárodní politice. Rusku se během jednání o dohodě START sice podařilo leccos prosadit, procedura podepsání dohody ale přece jen bude součástí velké „Obama show“.“

JIRÍ SOBOTA ⁵⁵z týdeníku Respekt uvádí: „že když Obama přednesl před rokem v Praze zásadní projev o jaderném odzbrojení, byla Česká republika v centru sporu o protiraketovou obranu a zároveň předsedala EU. Obamův projev byl součástí strategie směřující přes vylepšení vztahů s Ruskem ke společnému postupu proti Íránu, až v nejzazší rovině k jadernému odzbrojení. Symbolika fungovala třemi směry – do Ruska jako akt zmírnění napětí, do Evropy, protože klíčový projev byl přednesen v její předsedající zemi, a do USA, kde je Praha asociována se studenou válkou a jejím ukončením. Podpis smlouvy na místě původního projevu ji zasazuje do širšího kontextu – je to důležitý krok k jadernému odzbrojení.“

O co vlastně jde v odzbrojovací smlouvě START? Obě země mají do sedmi let omezit počet strategických hlavic na 1550 na každé straně, což je limit zhruba o třetinu menší než dosud. Neměly by také mít více než 700 rozmístěných nosičů atomových zbraní. Dohoda, která ještě v obou zemích podléhá ratifikaci, je součástí Obamovy snahy o jaderné odzbrojení. Smlouva START má nahradit smlouvu o omezení stavu strategických zbraní (START) z roku 1991. Obě velmoci mají k dispozici v současné době 95 procent světového jaderného arzenálu. USA mají odhadem přes 2 tisíce, Rusko až 3 tisíce hlavic.⁵⁶

⁵⁴ *Anketa: Proč si prezident Obama a Medveděv vybrali pro podpis dohody START právě Prahu ?* [online]. 5.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z www: < <http://respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02> >.

⁵⁵ *Anketa: Proč si prezident Obama a Medveděv vybrali pro podpis dohody START právě Prahu ?* [online]. 5.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z www: < <http://respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02> >.

⁵⁶ *Podepsáno: Vyhráli jsme všichni, shodli se Obama s Medveděv* [online]. 8.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z www: < http://lidovky.cz/podepsano-vyhrali-jsme-vsichni-shodli-se-obama-a-medvedevpzv/ln_domov.asp?c=A100408_082501_domov_pks >.

Podpis nové smlouvy má velký význam pro světovou bezpečnostní politiku. Dvě největší vojenské mocnosti udělaly touto dohodou další krok k celosvětové bezpečnosti. České daňové poplatníky tento akt stál 50 milionů korun, což v době státního dluhu a ekonomické krize není zanedbatelná částka.

4.4 Energetická krize

Rusko-ukrajinské spory o energetických tocích jasně ukázaly na nespolehlivost Moskvy a Kyjeva jako obchodních partnerů Evropské unie. Zároveň celá krize opět nekompromisně potvrdila závislost Evropské unie na dodávkách zemního plynu z Ruska, které nyní pokrývají třetinu potřeby členských zemí unie.

Na druhou stranu za svoji energetickou zranitelnost nesou určitý díl viny samy členské státy Evropské unie. Když v lednu 2006 Ruská federace zastavila dodávky zemního plynu Ukrajině, vydal Brusel v reakci na tuto krizi řadu dokumentů, které se mj. zmiňují o nutnosti diverzifikovat zdroje a posilovat vztahy s jednotlivými energetickými dodavateli. Evropská unie však od té doby nevytvořila žádnou reálnou alternativu k ruským dodávkám a pouhým diskutováním se daný problém v praxi nevyřeší. S představou v budoucnu tento stav změnit se koncem ledna 2009 uskutečnil za účasti všech zainteresovaných stran summit o Nabucco v Budapešti. Nicméně ani „Budapešťská deklarace“ nakonec nepřinesla konkrétní odpověď za jakých podmínek bude evropský projekt plynovodu Nabucco uskutečněn.

„Plynovod Nabucco představuje plán Evropské unie, jak se částečně zbavit závislosti na dovozu plynu z Ruské federace. Nabucco, podporovaný Spojenými státy, má být dlouhý 3300 km a měl by přivést ročně z kaspické oblasti, ze středoasijských nalezišť a případně z Blízkého východu přes Turecko, Bulharsko, Rumunsko do střední Evropy kolem 31 miliard m³ zemního plynu. To představuje asi pět procent unijní spotřeby. Oficiální termín zahájení výstavby má být v roce 2010 a celý projekt bude dokončen v roce 2013 nebo 2015. Jenomže evropský projekt plynovodu Nabucco je v současné době spíše jenom ambiciózním plánem a jak jej nazval maďarský premiér „snem EU“, který je od svého začátku provázen řadou politických a technických překážek. Dlouhodobým problémem Evropské unie v tomto ohledu je hlavně nedostatečná vůle členských zemí jednomyslně se dohodnout na postupu a realizaci tohoto projektu. Bez jasné politické podpory a spolupráce členských států nemůže Nabucco pomýšlet na úspěch. Současně chybí i konsorcium států z oblasti Kaspického moře, které by se mělo na výstavbě

výrazně podílet. Nevyřešenou otázkou také zůstává, jak v době finanční krize zaplatit realizaci plynovodu Nabucco, který by měl stát přibližně 4,6 mld. euro.⁵⁷

Nutno připomenout, že v zimě v letech 2008-2009 zůstala většina obyvatel evropských států bez dodávek zemního plynu z Ruska. Nedodání zemního plynu byl důsledek rusko-ukrajinského sporu o vyšších platbách.⁵⁸

„Jak vyplývá z nové Energetické strategie Ruska do roku 2030, hlavním cílem Kremlu je prosazovat co nejefektivnější využívání přírodních zdrojů pro dlouhodobě udržitelný růst domácí ekonomiky, zlepšení životní úrovně občanů a posílení ruské pozice v zahraničí. Jednoduše řečeno, Moskva je i nadále připravena využívat svoje nerostné bohatství jako strategický nástroj prosazování zahraničněpolitických zájmů. Používání energetické karty však nelze vidět ideologicky, Rusko pouze pragmaticky využívá svých silných stránek. Není tajemstvím, že Moskva jednak dlouhodobě usiluje o přímý vývoz ropy přes nové přístavy. S tím souvisí i snaha Ruska diverzifikovat energetické odběratele. Ruský záměr pak posiluje mimo jiné loňské oživení a zvýšení průměrné těžby ropy na úroveň téměř deseti milionů barelů ropy denně. V letošním roce by pak podle odhadů mohlo Rusko objem těžby ropy zvýšit asi o 1,1 procenta. Vedle toho se lze domnívat, že Rusko ve svých plánech do budoucna příliš nepočítá se zastaralým ropovodem Družba, který přivádí ruskou ropu severní větví přes Bělorusko do Polska a Německa. Jižní větví je pak ropa exportována přes Ukrajinu do dalších států střední Evropy, včetně České republiky. Existuje tak reálné nebezpečí, že objem ropy, určené pro evropské země, se za několik let výrazně sníží, neboť místo toho poputuje na asijský trh. Pro Českou republiku, i přes její 71procentní závislost na Rusku, to však neznamená až tak znepokojující zprávu. I když to bude něco stát, Praha si zajistila dodávky z jiných zdrojů. Alternativu k ruské ropě představuje ropovod Ingolstadt-Kralupy-Litvínov (IKL) uvedený do provozu koncem roku 1995 a zajišťující přibližně 30 procent domácí spotřeby.“⁵⁹

U zemního plynu zůstanou země Evropské unie i nadále hlavním spotřebitelem. Rusko bude mít zájem o vybudování nových plynovodů a zbavit se tím současných tranzitních zemí jako jsou například Bělorusko a Ukrajina. Novými plynovody by byly i vyřešeny problémy s přerušováním dodávek plynu. Jednou z možností pro Českou

⁵⁷ TICHÝ, L. *Nabucco aneb (ne)úspěšná energetická diplomacie EU* [online]. *E-polis.cz*, 20. únor 2009. [cit. 2010-04-19]. Dostupné z www:

<<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/355-nabucco-aneb-neuspesna-energeticka-diplomacie-eu.html>>.

⁵⁸ TICHÝ, L. *Ruský plyn a ropa, máme se bát?*. [online]. 5.1. 2010 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: <http://hn.ihned.cz/c4-10150570-39719390-500000_d-rusky-plyn-a-ropa-mame-se-bat>.

⁵⁹ TICHÝ, L. *Ruský plyn a ropa, máme se bát?*. [online]. 5.1. 2010 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: <http://hn.ihned.cz/c4-10150570-39719390-500000_d-rusky-plyn-a-ropa-mame-se-bat>.

republiku by byl plynovod Nord Stream, na který naváže český plynovod Gazela. To sebou nese opětovné zvýšení evropské závislosti na ruském zemním plynu.⁶⁰

Zřejmé je, že energetická politika Ruské federace se ze dne na den nezmění. Rusko se začíná po období stagnace způsobené finanční krizí cítit opět silným. Proto nelze do budoucna vyloučit opakování energetických krizí, které Moskvě slouží jako nástroj ovlivňování a prosazování vlastních zájmů. Moskva je nadále připravena využívat nerostné bohatství jako strategický nástroj prosazování svých zahraničních politických zájmů.⁶¹

S odstupem času se objevila řada informací o tom, že energetická krize ze zimy 2008-09 byla jenom divadlem Ruské federace, která tím maskovala svoje skutečné problémy, kterými jsou například:⁶²

„1. Rusko nemá dostatek plynu pro domácí spotřebitele, a protože se obává tento fakt přiznat a vyvolat tak lidové bouře mrznoucích občanů, vyprovokovalo energetickou krizi a zajistilo si tím takto postupovat kdykoliv v budoucnu (o krizi způsobené nedostatkem plynu v Rusku psaly některé ruské noviny už v roce 2006, kdy zdůvodňovaly problémy „Gazpromu“ absencí investic, neefektivním způsobem těžby i neschopností odhalovat nová naleziště).

2. Krize má utajené ekonomické důvody a má donutit evropské investory k urychlení financování ruských projektů plynovodů „Severní“ a „Jižní proud“, které dovedou plyn z Ruska přímo do Evropy, mimo území „nespolehlivé“ Ukrajiny a „neoblíbeného“ Běloruska.

3. Krize měla i čistě politické důvody a souvisela s vnitropolitickým bojem na Ukrajině. Šlo především o spor prezidenta Ukrajiny Juščenka a premiérky Tymošenkové, která podle prezidenta uzavřela tajný komplot s Ruskem, respektive premiérem Putinem, a pomohla mu vyprovokovat energetickou krizi v Evropě s cílem zcela zdiskreditovat Ukrajinu v očích celého světa a zabránit jí vstupu do NATO, na čemž má Moskva eminentní zájem.“

První dva body se zdají velice pravděpodobné. Třetí bod se jeví jako nereálný. Ale nemění na tom nic, že Evropská unie potažmo Česká republika je závislá na ruské ropě

⁶⁰ TICHÝ, L. *Ruský plyn a ropa, máme se bát?*. [online]. 5.1. 2010 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: < http://hn.ihned.cz/c4-10150570-39719390-500000_d-rusky-plyn-a-ropa-mame-se-bat>.

⁶¹ TICHÝ, L. *Ruský plyn a ropa, máme se bát?*. [online]. 5.1. 2010 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: < http://hn.ihned.cz/c4-10150570-39719390-500000_d-rusky-plyn-a-ropa-mame-se-bat>.

⁶² PROCHÁZKOVÁ, P. *Byl ukrajinsko-ruský spor o plynu jen divadlo?*. [online]. 13.10. 2009 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: < http://lidovky.cz/byl-ukr-rusky-spor-o-plynu-jen-divadlo?c=A090113_000008_In_novinysko&klic=229475&mes090113_0>.

a zemním plynu a nikdo nezaručí, že se nemůže opakovat situace ze zimy roku 2008-2009 a jak již bylo výše uvedeno plynovod Nabucco, který by zbavil Evropskou unii surovinové závislosti na Ruské federaci je spíš snem než realizovatelným projektem. Vystává otázka jak řešit budoucí energetickou bezpečnost České republiky. Jedinou alternativou, která se jeví jako možná, je podpora jaderné energetiky. To znamená modernizace jaderné elektrárny Dukovany a dostavba třetího a čtvrtého bloku jaderné elektrárny Temelín. Je to zřejmě jediná alternativa jak se vyhnout vzrůstající závislosti na ruském plynu a ropě.

Významnou úlohu sehrál v tomto sporu bývalý premiér Miroslav Topolánek, který se zasloužil o vyřešení tohoto konfliktu, kdy odletěl do Moskvy a Kyjeva a osobním jednáním s nejvyššími představiteli Ruské federace a Ukrajiny vyjednal dohodu o znovu puštění ruského zemního plynu přes ukrajinské území.

5 ČESKÁ REPUBLIKA A STÁTY Z BLÍZKÉHO HOSPODÁŘSKÉHO A EKONOMICKÉHO PROSTORU RUSKÉ FEDERACE

Kapitola se zaměřuje z pohledu české diplomacie na zajímavé státy z blízkého sektoru Ruské federace, se kterými má Česká republika buď výrazné hospodářské vztahy (Ukrajina Bělorusko a Moldavsko) nebo které sehrály důležitou roli na mezinárodní diplomatické scéně (Gruzie).

5.1 Vztahy České republiky a Ukrajiny

Rok 2008 byl rokem čtených setkání mezi Českou republikou a Ukrajinou, zvláště s cílem naplnit podmínky dvou dokumentů podepsaných v roce 2007. Jednalo se o Společné prohlášení o spolupráci při naplnění akčního plánu Evropská unie – Ukrajina a Plánu konzultací mezi Ministerstvem zahraničních věcí ČR a Ministerstvem zahraničních věcí Ukrajiny pro roky 2007-2008.

Diskuse během oficiálních jednání a konferencí se zaměřily hlavně na přistoupení Ukrajiny do NATO, ukrajinské perspektivy na kandidaturu na členství v EU, vyjednání nové Dohody o zlepšení vztahů s EU náhradou za Smlouvu o partnerství a přidružení, na otázky východního partnerství, migrace (Konference v Praze : Migrace z Ukrajiny do ČR – vývoj po vstupu do Schengenu). Dále pak byla v roce 2008 v Praze konference na téma 15 let diplomatických vztahů mezi Ukrajinou a Českou republikou a perspektivy rozvoje. Velká pozornost byla věnována integraci Ukrajiny do NATO, zvláště v otázkách podpory eurointegrační strategie Ukrajiny a účasti v konkrétních projektech.

V českém parlamentu probíhala diskuse o možnosti odškodnit lidi ze Zakarpatské Ukrajiny, návrh neprošel a stejně byl odmítnut i Ústavním soudem. Česká republika spojovala také otázku Ukrajiny výrazně se setkáními organizovanými v rámci svého předsednictví ve Visegrádské skupině, kde se pokoušela dosáhnout pokroku ve vyjednávání o nové a lepší smlouvě mezi Evropskou unií a Ukrajinou včetně o projednávání o hlubší a rozsáhlejší zóně volného obchodu. Dále bylo jednáno, aby vstoupila v platnost smlouva o zjednodušení víz a přijetí, rozšiřování vzájemných osobních kontaktů i otevření vzájemného dialogu o vízovém režimu. Česká republika podporovala také zlepšování a prohlubování spolupráce s východními partnery jako způsob, který bude znamenat další přínos Evropské unie jako celku. Setkání ukrajinského velvyslance s předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR přineslo otázky dalšího rozvoje oboustranného politického dialogu na nejvyšší úrovni, ekonomických styků, byla vypracována konkrétní opatření ukrajinsko-české meziparlamentní spolupráce na úrovni

jednotlivých výborů a poslaneckých skupin. V roce 2008 navštívil premiér M. Topolánek Kyjev a setkal se s premiérkou J. Tymošenkovou a prezidentem V. Juščenkem. Diskutovali o politické krizi na Ukrajině, ale rovněž o možnostech větší spolupráce na poli energetiky a podepsali dohodu o vzájemné ochraně investic. V projevu náš premiér prohlásil, že Ukrajina je pro Českou republiku 20. nejvýznamnějším partnerem a po Rusku 2. největším ze států bývalého Sovětského svazu.

Český energetický sektor byl mimo jiné ovlivněn rusko-ukrajinskými vztahy. Začala vyjednávání o cenách plynu mezi Gazpromem a Ukrajinou, zároveň došlo k omezení dodávek plynu o 35 procent. Ukrajina naznačila, že tato skutečnost by mohla mít důsledky pro evropský energetický trh, rovněž také RWE Transgas vyjádřil obavy, že tato situace by mohla ovlivnit distribuci plynu v České republice, která je významnou evropskou tranzitní zemí. Daleko závažnější spor ovšem vypukl v závěru roku 2008, otevíraje tak české předsednictví EU skutečnou krizí. Češi jsou na Ukrajině úspěšní v energetice, vývozu strojů a zařízení – Škodovka, kovoobráběcí a dřevoobráběcí stroje, také elektrotechnické firmy, dále léčivé přípravky a léky a doplňky stravy – např. Zentiva a Walmark. Firmy, jako např. Sitronics Telecom Solutions, Škoda, skupina Presbeton, Aquel Bohemia nebo Finep, podepsaly zajímavé obchodní smlouvy a další oznámily pokračující a budoucí vývozní a investiční projekty.

Některé nabídly pomoc ukrajinským společnostem, např. ČKD Nové Energo, jež poskytlo dvě zařízení za 600 milionů Kč ukrajinským kombinátům. Celkový objem českých přímých investic do ukrajinské ekonomiky dosáhl podle údajů ČNB 15,1 milionu USD. České investice jsou vkládány do obchodů a veřejného stravování, potravinářského, chemického, ropného a gumárenského průmyslu.⁶³

V současné době zůstává otázkou, jakým směrem se bude ubírat ukrajinská diplomacie po volbě nového prezidenta.

5.2 Vztahy České republiky a Gruzie

Počátkem roku 2008 se netrpělivě očekávaly prezidentské volby, které měly být testem demokracie a stability v Gruzii. Volby byly vyhlášeny za první skutečně konkurenční volby a umožnily gruzínskému lidu vyjádřit svou politickou vůli. Česká republika uvítala pokrok Gruzie dosažený v implementaci akčního plánu pro zlepšování a prohlubování spolupráce s východními partnery, podpořila další prohlubování vztahů Evropské unie a Gruzie.

⁶³ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2008*. Praha, 2009, s. 211.

Mezi Českou republikou a Gruzii bylo zahájeno vyjednávání o hlubší a rozsáhlejší zóně volného obchodu, stejně tak zjednodušení víz a vstupu do země. Dále se Česká republika přihlásila k deklaraci Předsednictví EU k otázce Gruzie a jejímu závazku k suverenitě a její územní integritě, zvláště uvnitř jejích mezinárodně uznaných hranic. Z české strany bylo rovněž navrženo využít prostředky k financování speciálních projektů s cílem podporovat demokratické hodnoty v Gruzii. Česká republika podporuje Gruzii v připojení k akčnímu plánu členství jakožto prvnímu kroku k členství v NATO.

Do popředí české zahraniční politiky se dostala Gruzie, ale až v souvislosti s jejím konfliktem s Ruskem. Obecně vzato česká vláda podporovala Šestibodový mírový plán, nicméně čeští politici dávali přednost návrhu jít dál a uznat územní celistvost Gruzie. Ministr zahraničních věcí navrhl přímou pomoc Gruzii. Prvního září 2008 souhlasilo všech 27 členů Evropské unie vyslat pozorovatelskou misi EU k dozoru nad příměřím v Gruzii. Evropská unie a představitelé bývalé vlády České republiky se postavili na stranu Gruzie a označili Ruskou federaci za agresora, na rozdíl od prezidenta České republiky Václava Klause, který se postavil na stranu Ruské federace.

Z hospodářského hlediska Česká republika patří mezi největší investory v oblasti energetiky a tomu odpovídá skutečnost, že česká energetická skupina Energo-Pro, která je největším zahraničním investorem v Gruzii, vyhrála tendr na prodej aktiv společnosti Kakheti Energy Distribution Company, jež zkrachovala v roce 2005.⁶⁴

5.3 Vztahy České republiky a Běloruska

Česká republika podporuje demokratizační procesy v Bělorusku a zaměřila se na ovlivňování postoje Evropské unie k této zemi. Ministerstvo zahraničních věcí odsoudilo násilné akce běloruských policejních sil proti přívržencům běloruské opozice v Minsku, dále odsoudilo politicky motivované soudy s běloruskými aktivisty, kteří se zúčastňovali demonstrací. Dále podporuje integraci Běloruska do evropské politiky sousedství. Navrhla, aby Evropská unie nabídla plné partnerství Běloruska za podmínky, že Bělorusko přijme konkrétní a přesvědčivé kroky k demokratizaci a bude respektovat lidská práva a zákony. Dále Česká republika navrhla zjednodušení víz pro běloruské občany cestující do Evropské unie. Navrhla rovněž využít prostředky z Flexibilního fondu k financování speciálních projektů k rozšiřování demokratických hodnot v Bělorusku.

Hospodářské vztahy mezi Běloruskem a Českou republikou jsou omezené. Čeští podnikatelé jsou v Bělorusku aktivní obzvláště v obchodě s nemovitostmi. Škoda Electric

⁶⁴ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2008*. Praha, 2009, s. 212.

podepsala smlouvu s místním výrobcem trolejbusů Belkomunmaš na dodání 300 trolejbusů v celkové ceně 200 milionů Kč. Další smlouvy a trolejbusy s plzeňskými výrobními díly jezdí od roku 2009 v Minsku.⁶⁵

České neziskové organizace, např. Člověk v tísni, Mezinárodní sdružení Občanské Bělorusko a Asociace pro mezinárodní otázky, pokračují v projektech podporujících demokratizaci a občanskou společnost v Bělorusku.

5.4 Vztahy České republiky a Moldavska

Moldavsko patří do čtyř prioritních zemí české zahraniční rozvojové pomoci ve východní Evropě. Rozvojové projekty v Moldavsku mají tradici od roku 2001 a zaměřují se na oblasti ochrany životního prostředí a rozvoje lidských zdrojů, zvláště snahou stabilizovat sociální a ekonomickou situaci a omezit moldavskou migraci. Česká republika vyzvala k dalšímu posílení vztahů Evropská unie – Moldavsko a její podpory, navrhla novou smlouvu s širším dosahem. Kromě toho z české strany (i od prezidenta Klause) zazněla podpora evropské perspektivy pro Moldavsko a byla podepsána dohoda o ochraně vzájemných investic.

Moldavsko je příkladem rozšíření zahraničně-politických témat do dalších rovin než jen do běžné diplomatické práce. Na české straně ručí za provedení rozvojových programů, uzavřených mezi Českou republikou a Moldavskem, Ministerstvo vnitra (sociální pomoc potenciálním emigrantům a prevence nepovolené migrace z Moldavska), Ministerstvo životního prostředí (spolupráce na cílených projektech, příprava rozvojových programů v oblasti životního prostředí), Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (spolupráce s moldavskými vzdělávacími, vědeckými a výzkumnými institucemi), Odbor rozvojové spolupráce Ministerstva zahraničních věcí České republiky (příprava rozvojových programů a jejich možné úpravy). Všechna ministerstva jsou odpovědná ve svých oblastech aktivit za ohlašování zpráv veřejných vyhlášek pro provedení projektů spojených s rozvojovými programy a uzavření smluv s vybranými vítězi, za financování projektů, dohled nad projekty a dohled nad efektivním využitím zdrojů. Navíc v přípravě a úpravách rozvojových programů pomáhá Česká rozvojová agentura, která dále zajišťuje relevantním ministerstvům servis a poradenství pro výběrová řízení a dohlíží a hodnotí rozvojové programy České republiky pro Moldavsko.⁶⁶

⁶⁵ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2008*. Praha, 2009, s. 214.

⁶⁶ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2008*. Praha, 2009, s. 217.

V rámci hospodářských vztahů mezi Českou republikou a Moldavskem v posledních letech roste obchodní výměna. Bilance vzájemného obchodu skončila z pohledu České republiky přebytkem 19,4 milionu EUR. Největším českým exportérem do Moldavska je Škoda Auto. České firmy do Moldavské republiky vyvážejí rovněž elektronické přístroje, reaktory, slad, farmaceutické výrobky a papír. Z Moldavska se pak dováží hutní výrobky, obuv, víno, zavařeniny a textilní výrobky. V současnosti funguje přibližně třicet moldavsko-českých podniků obchodujících v Moldavsku. České společnosti a podnikatelé jsou zastoupeni zvláště v bankovním sektoru.⁶⁷

⁶⁷ KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2008*. Praha, 2009, s. 214.

6 ZHODNOCENÍ DIPLOMATICKÝCH VZTAHŮ ČESKÉ REPUBLIKY A RUSKÉ FEDERACE A JEJICH PERSPEKTIVY DO BUDOUCNA

V současné době se vzájemné vztahy nacházejí na velice dobré úrovni, dokonce jak bylo již v této práci zmíněno, dalo by se říci na přátelské. Velkou zásluhu na těchto dobrých vztazích má český prezident Václav Klaus. Přínosem prezidenta jsou kladné výroky na stranu Ruské federace a citlivá uvážlivá rozhodnutí. Příkladem za všechny je vzájemný konflikt Ruské federace a Gruzie, kdy se jako jeden z mála vysokých představitelů postavil na stranu Ruské federace, na rozdíl od zbytku světa, který Ruskou federaci označil za agresora.

Dalším z českých významných politiků Miroslav Topolánek se zasloužil o vyřešení energetické krize. Tehdy jako premiér České republiky a nejvyšší představitel Evropské unie, kdy Česká republika nesla její předsednictví, odcestoval do Moskvy a Kyjeva, tehdejších „znepřátelených táborů“, kde se mu povedlo osobním jednáním vyjednat dohodu, že byl opět puštěn plyn do plynovodů a začal proudit do Evropy.

Česká republika se ale netěšila vždy tak dobrými vztahy s Ruskou federací jako má nyní. Ba naopak v 90. letech, kdy funkci prezidenta zastával Václav Havel, byly diplomatické vztahy na „bodě mrazu“. Hlavní příčinou těchto špatných vztahů byl především postoj tehdejšího prezidenta k Ruské federaci a tím i všeho ruského. Václav Havel byl totiž znám jako odpůrce „rusismu“ a bohužel se tím netajil. Další negativní příčinou byl vstup České republiky do severoatlantické aliance. Vstup Ruská federace nesla s nevolí.

Otázkou zůstává ukončení druhého funkčního období prezidenta Václava Klause, o tom, jak se nástupce bude chovat k Ruské federaci. Další otázkou vyvstane směr ruské zahraniční politiky jako takový. Rovněž otázkou ekonomické a zahraniční politiky Ruské federace je manipulování Evropou díky její závislosti na ruské ropě a zemním plynu popřípadě nerostných surovinách.

Vývoj diplomatických vztahů bude určován politickou, hospodářskou i sociální situací obou zemí. Důležitou roli budou hrát ve vzájemných vztazích přední čeští politici, kteří vzejdou z květnových voleb do Poslanecké sněmovny a rovněž po prezidentských volbách nový český prezident, který nahradí současného Václava Klause.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zhodnocení současného stavu diplomatických vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací, jejich vývoj od roku 1989 dodnes.

Jak z práce vyplývá, česko - ruské vztahy jsou velice specifické. Prošly zajímavým, ale nikterak dlouhým vývojem. Dalo by se říci, že vztahy mezi oběma zeměmi jsou nestálé. Těsně po Sametové revoluci se nacházely na bodu mrazu a omezovaly se pouze na hospodářské vztahy. V polovině 90. let se vzájemné vztahy začaly výrazně zlepšovat, ale ke konci 90. let opět došlo k ochlazení komunikace mezi Moskvou a Prahou z důvodu vstupu České republiky do NATO. Vstup ruská diplomacie přijímala se značnou nevolí. Postupně se opět začaly vzájemné vztahy vylepšovat a byly na relativně přátelské úrovni, avšak téma radaru přineslo negativní projev ruské diplomacie vůči České republice, kdy dokonce došlo i na vyhrůžky v podobě namířených ruských raket na Českou republiku. Situace se uklidnila až v roce 2009. Příčinou bylo upuštění od zamýšleného projektu protiraketové základny ve střední Evropě (ČR a Polsko) od USA v čele s Barackem Obamou.

Rok 2010 přinesl podpis Start dohody v Praze a s tím i spojenou návštěvu ruského prezidenta Dmitrije Medveděva na Pražském hradě, kde se sešel s představiteli Českého státu a jednal s nimi ve velice přátelském tónu. Současné vztahy lze charakterizovat jako dobré. Velký podíl na těchto pozitivních vztazích nese současný prezident Václav Klaus, který vždy přistupuje k vzájemným diplomatickým otázkám velice uvážlivě a bez ostřejších připomínek a výroků.

Bakalářská práce si kladla také za cíl zhodnocení klíčových otázek česko-ruských diplomatických vztahů. K nim patří zejména vybudování radaru v Brdech jako součást protiraketového štítu USA ve střední Evropě, již výše zmíněná dohoda Start mezi Ruskou federací a USA o odzbrojování a snižování počtu jaderných hlavic nebo řešení energetické krize v zimě 2008-2009, při které převzala Česká republika iniciativu jako předsedající země Evropské unie.

Bakalářská práce také hodnotí vztahy České republiky a některých sousedů Ruské federace, Ukrajiny, Běloruska, Moldavska a Gruzie. Cílem bylo zhodnotit jejich ekonomickou a politickou situaci v souvislosti s jejich diplomatickými vztahy s Českou republikou.

Závěrečná část bakalářské práce je věnována perspektivám budoucích česko-ruských diplomatických vztahů, které jsou ovlivňovány jak historickými východisky, tak

i postoji předních politiků obou zemí, přináší klíčové otázky budoucnosti česko-ruské spolupráce.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje:

1. HAD, M. KOTYK, V. *Malé země, velcí sousedé*. 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů v Praze, 1998. ISBN 80-85864-57-6.
2. KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2007*. 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů v Praze, 2008. ISBN 978-80-86506-67-8.
3. KOŘAN, M. A KOL. *Česká zahraniční politika v roce 2008*. 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů v Praze, 2009. ISBN 978-80-85407-58-9.
4. KOLEKTIV AUTORŮ, *50 let českého výzkumu mezinárodních vztahů : od ÚMPE k ÚMV*. Praha, 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů v Praze, 2007. ISBN 978-80-865-06-64-7.
5. KOTYK, V. *Vztahy centra a regionu Ruské federace*. Praha, 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů v Praze, 1998. ISBN 80-85864-43-6.
6. KOTYK, V. A KOL. *Česká zahraniční politika: o prioritách*. 1.vyd. Praha : Ústav mezinárodních vztahů v Praze, 1997. ISBN 80-85864-30-4.
7. LEBEDĚV, A. *Velvyslanec vzpomíná...* 1.vyd. Praha : Ottovo nakladatelství s.r.o v Praze, 2008. ISBN 978-80-7360-797-5.
8. ŠKVANKMAJER, M. A KOL. *Dějiny Ruska*. 2. vyd. Praha : NLN s.r.o v Praze, 1996. ISBN 80-7106-216-2.

Elektronické zdroje:

1. *Anketa: Proč si prezidenti Obama a Medveděv vybrali pro podpis dohody START právě Prahu ?* [online]. 5.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z www: < <http://respekt.ihned.cz/c1-42160140-nadpis-clanku-02> >
2. *Klaus a Putin: Ohodnotili česko-ruské vztahy jako bezproblémové* [online]. 1.3.2006. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: < http://domaci.ihned.cz/1-10070920-17944620-002000_d-4c>.
3. *Kreml: NATO a USA zůstávají hrozbou pro Rusko i pro mír* [online]. 13.5. 2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: < <http://zahranicni.ihned.cz/c1-37091530-kreml-nato-a-usa-zustavaji-hrozbou-pro-rusko-i-pro-mir>>.
4. KŘÍŽ, Z. *Na současné Rusko platí jen strategie cukru a biče* [online]. 13.12. 2007. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: < <http://hn.ihned.cz/c1-22607930-na-soucasne-rusko-plati-jen-strategie-cukru-a-bice>>.
5. *Podepsáno: Vyhráli jsme všichni, shodli se Obama s Medveděv* [online]. 8.4. 2010. [cit. 2010-04-15]. dostupný z www: < http://www.lidovky.cz/podepsano-vyhrali-jsme-vsichni-shodli-se-obama-a-medvedev-pzv/_ln_domov.asp?c=A100408_082501_ln_domov_pks >.
6. PROCHÁZKOVÁ, P. *Byl ukrajinsko-ruský spor o plynu jen divadlo?*. [online]. , 13.10. 2009 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: < http://www.lidovky.cz/byl-ukrajinsko-rusky-spor-o-plynu-jen-divadlo-f40/_ln_noviny.asp?c=A090113_000008_ln_noviny_sko&klic=229475&mes=090113_0 >.
7. *Radar v Česku nebude: Obama volal v noci Fischerovi* [online]. 17.9. 2009.[cit.2010-04-15]. dostupný z www: < http://www.lidovky.cz/radar-v-cesku-nebude-obama-volal-v-noci-fischerovi-f7/_ln_domov.asp?c=A090917_073009_ln_zahranici_pks >.

- 8 *Rusko: Na východ o západu* [online]. 10.8.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: <http://zpravy.idnes.cz/asp?r=nazory&c=A090809_190156_nazory_vel>.
9. *Ruský tisk: Americký radar v ČR bude ruským vojenským cílem* [online]. 22.1. 2007. [cit. 2010-04-15]. dostupný z www: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-20235670-rusky-tisk-americky-radar-v-cr-bude-ruskym-vojenskym-cilem>>.
10. TICHÝ, L. *Nabucco aneb (ne)úspěšná energetická diplomacie EU* [online]. *E-polis.cz*, 20. únor 2009. [cit. 2010-04-19]. Dostupné z www: <<http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/355-nabucco-aneb-neuspesna-energeticka-diplomacie-eu.html>>. ISSN 1801-1438.
11. TICHÝ, L.: *Ruský plyn a ropa, máme se bát?*. [online]. , 5.1. 2010 [cit. 2010-04-05]. dostupný z www: <http://hn.ihned.cz/c4-10150570-39719390-500000_d-rusky-plyn-a-ropa-mame-se-bat>.
12. VLČKOVÁ, H. *Rusko prožívá špatné časy, vláda řeší dopady krize a posiluje vliv* [online]. 19.2.2009. [cit. 2010-04-25]. dostupný z www: <<http://hn.ihned.cz/c1-34572190-rusko-proziva-spatne-casy-vlada-resi-dopady-krize-a-posiluje-vliv>>.

ABSTRAKT

MRÁZEK, Š. *Diplomatické vztahy České republiky a Ruské federace po roce 1989 : bakalářská práce*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2010. 51 s. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Lenka Havelková.

Klíčová slova: česko-ruské diplomatické vztahy, dohoda Start, energetická krize, protiraketová základna

Bakalářská práce se zaměřuje na zhodnocení současného stavu diplomatických vztahů mezi Českou republikou a Ruskou federací, jejich vývojem od roku 1989 dodnes. Úvodní část se zabývá teoretickým rozbohem historických politicko-ekonomických aspektů česko-ruské zahraniční politiky. Následující kapitoly analyzují klíčové otázky diplomatických vztahů a perspektivy vztahů budoucích. Práce je doplněna stručným zhodnocením různých aspektů energetické krize a diplomatických dopadů plánovaného vybudování americké protiraketové obrany ve střední Evropě, představuje také některé z principů dohody Start. Poskytuje tak všeobecné zhodnocení vzájemných česko-ruských vztahů a dalších klíčových otázek mezi oběma zeměmi.

ABSTRACT

MRÁZEK, Š. *Diplomatic Relations between the Czech Republic and Russian Federation since 1989 : Bachelor thesis*. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2010. 51 p. Supervisor: PhDr. Lenka Havelková.

Keywords: Czech-Russian diplomatic relations, Start treaty, energy crisis, anti-missile base

The thesis focuses on the evaluation of the current state of diplomatic relations between the Czech Republic and the Russian Federation and their development from 1989 till the present day.

The introductory part deals with the theoretical analysis of the historic political- economic aspects of the Czech-Russian foreign policy. The following chapters include the analysis of the key issues of diplomatic relations and is concerned with prospects for the future relations. The thesis is supplemented by the brief description of substantial aspects of the energy crisis and diplomatic impacts of the planned development of American antimissile defence in Central Europe and presents some principles of the Start treaty. The thesis provides the general evaluation concerning the Czech-Russian relations and the key issues between these two countries.